

ANONİM ŞİRKETLERDE KÂR PAYININ HESAPLANMASI VE DAĞITIM İLKELERİ*

Hasan KARSLIOĞLU**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3872-9986>

DOI: 10.30915/abd.652544

Makalenin GeldiĐi Tarih: 28.08.2019 • **Kabul Tarihi:** 03.10.2019

* **Bu makale hakem incelemesinden geĐmiŐtir ve TUBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.**

İŐbu makale, tarafımdan Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümündeki doktora programı esnasında hazırlanan ve 17.04.2015 tarihinde oybirliği ile başarılı bulunan ve Adalet Yayınevinde aynı isimle kitap olarak yayımlanan “Anonim Şirketlerde Örtülü Kâr Dağıtımı” isimli doktora tezinden türetilmiŐtir.

** Av. Dr.

ÖZ

Şirketlerin temel amacı ve esasında görevi kâr elde etmek olup pay sahibi olmanın, yani şirket kurmak veya kurulmuş bir şirkete ortak olmanın temel amacı da elde edilen kârdan pay almaktır. Sermayenin korunması için elde edilen kârın belli bir kısmı, istikrarı sağlamak ve finansal açıdan zor zamanlarda faydalanmak için, şirketin içinde yedek akçe olarak bırakılır. Kârın ne kadarının pay sahiplerine dağıtılacağı ve ne kadarının şirkette kalacağı da kârın hesaplanması ile ilgilidir. Bizce dağıtılacak kâr payı hesaplanırken net dönem kârı ifadesi, vergi sonrası kârı ifade eder. Kârın dağıtımında oranlama yapılırken hâlihazırdaki genel uygulamada olduğu gibi; “net dönem kârının” esas alınması yerine, “sermayenin” esas alınarak oranlama yapılmasının, ticari hayatın normal akışına ve kanunun ruhuna aykırı olduğunu değerlendiriyoruz.

Anahtar Kelimeler: Kâr dağıtımı, yedek akçe, kâr hesaplanması, sermayenin korunması, kâr payı.

CALCULATION OF PROFIT SHARE IN JOINT STOCK COMPANIES AND DISTRIBUTION PRINCIPLES

ABSTRACT

The main purpose and duty of a company is to make profit. Establishing a company or to be a partner to an established company is also mainly for profit making. Some of the profit is left as a contingency reserve for stabilization and to overcome financial difficulties. Since the main purpose of both the company and its shareholders is to make a profit, the intersection of these two objectives is directly related to who will retain the profit for how long. In our opinion, how much of the profit is going to be distributed or be stocked in company is about calculation of the profit. While calculating pay dividend, net profit of the year indicates after-tax. We evaluated that proportioning based on “capital” instead of “net profit of the year” contradicts with both business life and the spirit of law, even if it is the common practice nowadays.

Keywords : Distribution of dividend, contingency reserve, calculation of profit, capital maintenance, dividend.

GİRİŞ

Şirketlerin ekonomik hayatlarına devam edebilmeleri için, mali yapılarının sağlam olması ve bu sağlamlığın da istikrarlı bir biçimde devam etmesi gerekir. Mali yapının sağlamlığı da elbette yeterli bir sermayeye sahip olmakla birlikte, bu sermayenin korunmasına ve devamında geliştirilmesine bağlıdır. Şirketlerin sermayelerini korumak gibi önemli bir görevi olmakla birlikte, şirketlerin kuruluş amaçlarının kar elde etmek olduğu da göz ardı edilmemelidir. Bu açıdan pay sahibi olmanın, yani şirket kurmak veya kurulmuş bir şirkete ortak olmanın temel amacı da kâr elde etmektir. Sermayenin korunması için elde edilen kârın belli bir kısmı, istikrarı sağlamak ve finansal açıdan zor zamanlarda faydalanmak için, şirketin içinde yedek akçe olarak bırakılır. Hem şirketin, hem de pay sahiplerinin temel amacı kâr elde etmek olduğuna göre, bu iki amacın birbiri ile kesiştiği nokta, kârın şirketin ve pay sahibinin bünyesinde hangi nispette kalacağı ile doğrudan ilişkilidir.

Bu doğrultuda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda^[1] (“TTK”) kâr payı dağıtılması ile ilgili birçok düzenlemeye yer verilmiştir. Zira şirketlerin kâr elde etme amacının yanında, pay sahiplerinin şirkete sermaye koymalarının da birincil amacı ödedikleri bu miktar üzerinden getiri elde etmektir. Pay sahiplerinin sermaye borcunu yerine getirmesi karşılığında şirket tarafından hiç kâr dağıtılmaması pay sahipleri ve şirket arasında uyuşmazlıklara sebep olabilir. Elde edilen tüm kâr dağıtılsa bu sefer de sermaye zaman içinde tükenir ve şirket aciz haline düşebilir. Bunun için kârın ne kadarının pay sahiplerine dağıtılacağı ve ne kadarının şirkette kalacağı doğrudan kârın hesaplanması ile ilişkilidir.

Ayrıca, çalışmamızda detaylarına değinileceği üzere, şirketin dağıtacağı kârdan fayda elde edecek tek grup pay sahipleri değildir. Diğer menfaat grupları, kurucular, intifa hakkı sahipleri, yöneticiler, şirket alacaklıları, çalışanlar ve hatta devlet de şirketin kârından menfaat elde edecektir. Bu nedenle TTK'da kâr payının dağıtılmasına yönelik düzenlemelerin tamamı tüm menfaat grupları arasındaki dengenin sağlanması amacına yönelmektedir.

Çalışmamızda öncelikle kâr payı dağıtımının, TTK'daki unsurları ve şekilleri ile kâr payı hakkındaki diğer esaslar incelenmiştir. İlk bölümde, kâr payı kavramı ve bu kavram içinde yer alan temel diğer kavramların tanımlarına yer verilmiş olup; ikinci bölümde ise kâr payı hesaplaması ve nasıl bir usulle

[1] RG. 14.02.2011, S. 27846.

kâr dağıtılabileceği konuları ele alınmıştır. Bu kapsamda kâr dağıtımının hesaplamasının nasıl yapılacağı ve özel durumlarda kâr dağıtımı yapılması halinde hesaplamasının sınırları ifade edilmeye ve aşamaları belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışmamızda, kâr payının hesaplanması ve uygulamada karşılaşılan şekliyle kârın, yedek akçe ve kâr payı ilişkisine de değinilmiştir.

I. KÂR PAYI KAVRAMI VE UNSURLARI

A. Pay Kavramı

Şirketler hukukuna hâkim ilkeler bakımından pay birden fazla anlam ihtiva etmekte ve doktrinde birçok tanımı yapılmaktadır. Pay, anonim şirketler hukukunun çatısını oluşturan, belirleyici ve teknik özellikler taşıyan en temel kavramlardan biridir^[2]. Pay kavramının sahip olduğu önemin altında yatan nedenlerin başında, pay sahipliği sıfatını kazanmanın, kâr ve zarara katılma gibi pay sahipliği haklarından yararlanmanın ve borç yüklenmenin pay kavramına bağlanmış olması yatmaktadır. Nitekim kârın dağıtılmasındaki temel ölçü de sahip olunan pay miktarıdır. İtibari değeri eşit olan paylar eşit pay sahipliği hakkı verir. Anonim şirketler tarafından ihraç edilen imtiyazlı paylar ise (TTK m.478/1) bu kuralın istisnasını teşkil eder. TTK'da imtiyazın; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda tanınabileceği düzenleme altına alınmıştır (m. 478/2). Buna göre; imtiyazın kâr payına tanınması halinde kendilerine imtiyaz tanınan pay sahipleri diğerlerine göre kâr payına katılma anlamında bir önceliğe sahip olmaktadır^[3].

Ticaret hukuku anlamında pay; kuruluş veya sermaye artırım kararının tescili ile doğan, sermayenin ve pay sahipliği hakları ile borçlarının bir kaynağı olan kural olarak herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın devredilebilen itibari değer olarak tanımlanabilir^[4].

Bir başka görüşe göre ise pay kavramının üç anlamı bulunmaktadır. Bunlar; esas sermayenin bir parçası olması, senede bağlı olması^[5] ve ortaklık

[2] **TEKİNALP**, Ünal (**POROY**, Reha/**ÇAMOĞLU**, Ersin): Ortaklıklar Hukuku I, 14. Bası, İstanbul-2019, s. 615; **İMREGÜN**, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, İstanbul-1989 (Anonim Ortaklıklar), s. 273.

[3] **PULAŞLI**, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Bası, Ankara-2017, s. 583.

[4] **AYHAN**, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara-2019, s. 410.

[5] *Anonim şirketlerde pay, hamiline ya da nama yazılı pay senedine bağlanabileceği gibi (TTK m. 484), kural olarak senede bağlanmaksızın (çıplak pay) da hukuki*

statüsünü temsil etmesi olarak gösterilmektedir^[6]. Kanaatimizce de pay; anonim şirketlerde pay sahipliği sıfatını kazanmak, hak ve borçların sahibi olmak bakımından en önemli ölçüt olduğundan^[7], birçok anlamı içinde barındırmaktadır.

B. Kâr Kavramı

Sözlük anlamı olarak kâr, “...[A]lışveriş işlerinin sağladığı para kazancı, maliyet fiyatı ile satış fiyatı arasındaki fark”^[8] olarak tanımlanmaktadır. Vergi hukukundaki anlamıyla kârı ise, “...[I]şletmenin ilgili hesap dönemi sonunda öz sermayesinin aynı hesap dönemi başındaki öz sermayesi ile karşılaştırılması sonucu elde edilen farka, dağıtılan kârlar ve işletmeden çekilen kıymetlerin eklenmesi ve işletme sermayesine eklenen kıymetlerin bu farktan düşülmesi yoluyla bulunan olumlu tutar” şeklinde tanımlamak mümkündür^[9].

Diğer yandan ticaret hukuku bakımından kâr; “...[Y]ıllık hesap dönemi içinde ticari işletmenin gerçekleştirdiği iktisadi faaliyetler sonucunda, o yılın kâr ve zarar hesabının kâr bakiyesi vermesi ile pay sahiplerine dağıtılmaya ayrılan tutar”^[10] olarak tanımlanabilir.

Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre bir hesap döneminin kârını şu şekilde ifade etmek mümkündür: Kâr = (Net Satışlar + Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelirler ve Kârlar + Olağandışı Gelir ve Kârlar) – (Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri + Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider

---

işlemlere konu olabilir. (AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 410) “Çıplak pay” kavramı kanuni bir terim olmayıp senede bağlanmamış payları nitелеmek amacıyla Yargıtay kararlarında ve öğretide yer edinmiştir. Bu yönde bkz: **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 764; **BAHTİYAR**, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 13. Bastı, İstanbul-2019, s. 274.

[6] **BAHTİYAR**, s. 112.

[7] **KARSLIOĞLU**, s. 24.

[8] <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.07.2019).

[9] **GÜNDOĞDU**, Burhan: Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Y. 2004, S. 279, s. 55.

[10] **İMREGÜN**, Anonim Ortaklıklar, s. 290-291; **KARSLIOĞLU**, s. 40; **CANÖZÜ**, Salih: Anonim Şirketlerde Kâr Payının Tespiti ve Dağıtılması, 2. Bastı, Ankara-2016, s. 54-55.

ve Zararlar + Finansman Giderleri + Olağandışı Gider ve Zararlar)^[11]. Ticari kâr da denilen bu kârdan ödenmesi gereken vergi düşüldükten sonra bulunan kâra, “*Dağıtımdan Önceki Kâr*” denilmektedir^[12]. Ticaret hukuku ile vergi hukuku ilkeleri arasındaki farklılıklar nedeniyle kâr tutarının belirlenmesinde farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Zira kanun koyucu TTK’da kârı tanımlarken üçüncü kişilerin hak ve çıkarlarını, vergi kanunlarında ise kârdan alınan vergi üzerinde yoğunlaşarak kârın tanımını yapmaktadır. Farklı tanımlamalara tabi tutulabilmekle beraber, genel olarak sermaye şirketleri bakımından dağıtılacak kâr, ticaret hukuku ilkelerine göre tespit edilen kârdır^[13]. Kanaatimizce de ticaret hukuku bakımından kâr kavramı kısaca, “*Şirketin bir hesap dönemi içerisinde gerçekleştirdiği ticari faaliyetler dolayısıyla elde ettiği gelirlerin (aktif), giderlerinden (pasif) fazla olması ile bilançoda gözükken olumlu mali artış*” olarak tanımlanabilecektir.

C. Kâr Payının Tanımı

Öğretide kâr payı ile ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Bir tanıma göre kâr payı, “...[D]ağıtılmasına genel kurul tarafından karar verilen kârın her bir pay sahibine şirket tarafından ödenmesi gerekli ve tutarı belli olan kısım^[14] olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka tanıma göre ise kâr payı, “... [P]ayın hukuki semeresi ve belli dönemlerde ona bağlı olarak ortaya çıkan mali nitelikteki geliri”^[15] olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhasebe disiplini bakımından genel bir tanım vermek gerekirse kâr payı; “... [B]ir şirketin bir yıllık faaliyet dönemi sonucunda elde ettiği, genel kurul tarafından karar verilen dağıtılabilir net dönem kârı üzerinden yasal karşılıklar ve serbest yedek akçeler çıkarıldıktan sonra şirketteki sermayeleri oranında her pay sahibine ödenmesi gerekli para”^[16] olarak tanımlanabilir.

[11] ERDAMAR, Cengiz: Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtımı ve Vergilendirilmesi, İstanbul-1984, s. 17.

[12] TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 697.

[13] KARSLIOĞLU, s. 41.

[14] ÜNAL, O. Kürşat: Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısında Bu Konuda Öngörülen Yenilikler, Yaklaşım Dergisi, S. 64, Eylül-1998, s. 43; KARSLIOĞLU, s. 49; CANÖZÜ, s. 23-24.

[15] ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler, C. IV-V, İstanbul-1960, s. 212.

[16] KARAYALÇIN, Yaşar: Muhasebe Hukuku, Kavramlar, İlkeler, Başlıca Sorunlar, Yeni Gelişmeler, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara-1988,

Her ne kadar TTK'nın ilgili maddelerinde kâr payı tanımı yapılmamış olsa da Kâr Payı Tebliği'nin^[17] 3'üncü maddesinin I-f bendinde; “*Net dönem kârı veya kâr dağıtımına konu edilebilecek kaynaklar üzerinden ortaklara ve kâra katılan diğer kimselere genel kurulca dağıtılmasına karar verilen tutar*” denilmek suretiyle kâr payının tanımı yapılmıştır^[18]. Ayrıca, doktrinde birçok yazar tarafından da tanımı yapılan kâr payı, en önemli mali hak ve ortaklar tarafından şirkete ödenen sermayenin bir semeresi^[19] olarak nitelendirilmektedir.

Yukarıdaki tanımlardan ve TTK'nın muhtelif maddelerindeki düzenlemelerden de açık bir şekilde anlaşılacağı üzere, anonim şirketlerde “*pay*” ve “*pay sahibi*” olma olgusu kâr dağıtımında esas alınacak asli ve en önemli unsurdur^[20]. Ancak önemle belirtmek gerekir ki; kârdan pay alacak kişiler yalnızca pay sahiplerinden ibaret değildir. İleride de değinileceği üzere, intifa hakkı veya intifa senedi sahiplerine, kuruculara ve yönetim kurulu üyelerine kârdan pay ödenebilir veya pay ayrılabilir. Dolayısıyla kâr payı kural olarak pay sahiplerine ödenen tutar olmakla birlikte, esas sözleşmede hüküm bulunması ve kanundaki şartların gerçekleşmesi halinde pay sahibi olmayan diğer ilgililere de kârdan pay ödenebilecektir. Bu yaklaşımla finansal açıdan da kâr payının; “... [P]ay sahipleri ile kâra katılan diğer kimselere dağıtılmasına karar verilen kârdan, bu kişilerin her birine düşen payı” ifade ettiği söylenebilir^[21].

D. Kâr Payı Hakkı

Kâr payı, para ile ölçülebilen bir değeri, “*malvarlıksal/mali bir hakkı*” ifade etmektedir. TTK'nın 508'inci maddesine göre pay sahibi bu hakkını, sermaye payı için şirkete yaptığı ödemelerle orantılı olarak, bir başka anlamıyla ödediği sermaye miktarına göre kullanmaktadır. Kural bu olmakla beraber esas sözleşmede bazı paylara kâr payına katılma hakkında imtiyaz

---

s. 138-140.

[17] RG. 23.01.2014, S. 28891.

[18] CANÖZÜ, s. 23.

[19] BAHTİYAR, s. 295.

[20] PULAŞLI, s. 615 vd.

[21] ATEŞAĞAOĞLU, Erdem: Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı, İstanbul-2012, s. 17.

tanınmışsa, bu paylar için kâr payına katılma hakkı, imtiyaz dikkate alınarak, farklı olacaktır (TTK md. 507/2)^[22].

Yapılan açıklamalar ışığında; “*kâr payı hakkı*” genel olarak faaliyet yılı sonunda dağıtılmaya tahsis edilmiş net dönem kârının varlığı halinde, genel kurulun kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre kârın dağıtılması kararı alması üzerine pay sahiplerinin esas sermayedeki payları oranında talep etmesi mümkün olan alacak haklarıdır^[23]. Bir başka ifadeyle kâr payı, hesap dönemi sonunda dağıtılabılır bir kârın olması halinde, şirkete koymuş oldukları sermaye payı karşılığında pay sahiplerine ödenecek paradır^[24].

Kâr payının pay sahibinin vazgeçilmez haklarından^[25] biri olması nedeniyle, ancak esas sözleşmeye konulacak hükümler ve TTK’nın 523’üncü maddesinde gösterilen istisnai nedenlerin varlığının ispatı halinde şirket kâr dağıtmaktan kaçınabilecektir. Ancak bu durum, kârın tamamının pay sahiplerine dağıtılması biçiminde de düşünülemez. Zira şirketler; yöneticileri aracılığıyla, ticari hayatın olağan risklerine, ileride karşılaşılabilecek muhtemel tehlikelere karşı önlem olarak içinde bulunduğu ekonomik ve hukuki çevreye ve ileriye dönük planlarına göre kâr dağıtım politikası oluştururlar.

Diğer taraftan, pay sahibinin sahip olduğu kâr payı alma hakkı, dağıtılan kâr üzerinden belli oranlarda vergi alan Devlet açısından da önemlidir. Vergi kanunlarında dağıtılacak kârın ayrıca vergilendirilmesi gerektiğine ilişkin

[22] **BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Bası, Bursa-2013, s. 204.

[23] **KARSLIOĞLU**, s. 51.

[24] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 428; **KARSLIOĞLU**, s. 51-52.

[25] Kâr payının vazgeçilmez niteliğine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: **PULAŞLI**, s. 616; **CANÖZÜ**, s. 40-41; Ayrıca, Yargıtay 11. H.D. 13.02.2015 tarihli ve E: 2014/14684, K: 2015/1919 sayılı kararında; “*Her ticaret ortaklığı gibi anonim ortaklığın da nihai amacı kar elde edip ortaklarına dağıtmaktır. Bu amaç, anonim ortaklığı, çeşitli kanunlardaki kişi birliklerinden ayıran, “müşterek gaye” kıstasından ve “ortaklık” kavramından doğar. Başka bir deyişle, anonim şirket kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi maksat ve konular için kurulur ve kâr elde etmek ve paylaştırmak nihai amacını elde etmek hedefine yönelir. Ortaklığın bütün organları bu nihai amaca uygun kararlar almak zorundadır. İşte, şirketin kâr elde etmek ve dağıtmak nihai amacından doğan kâr payı, vazgeçilmez bir haktır, (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu-Ortaklıklar ve Koop. Hukuku 8. bası s. 487).*” hükmüyle buna vurgu yapmıştır. (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 06.08.2019).

hükümler mevcuttur^[26]. Örneğin vergi daireleri gerçek kişilere dağıtılan kâr payları üzerinden %15'ten %35'e kadar değişen oranda gelir vergisi kesintisi yapmaktadır^[27]. Vergi uygulamalarına ilişkin hususlar çalışmamızın dışında olduğundan burada yapılan açıklamaların detaylarına yer verilmemiştir. Bu açıdan bakıldığında; kârın tespiti ve kimlere nasıl dağıtılacağı sorunu; şirketi, pay sahiplerini, devleti, çalışanları hatta şirket alacaklılarını da doğrudan ilgilendirmektedir. Başka bir deyişle kârın hesaplanması birçok grup için önem arz eden bir konudur.

II. KÂR PAYININ HESAPLANMASI

TTK'nın 508'inci maddesinin 1'inci fıkrası hükmüne göre; esas sözleşmede aksine bir hüküm yok ise kâr ve tasfiye payı, pay sahibinin, sermaye payı için şirkete yaptığı ödemelerle orantılı olarak hesap edilir. Diğer bir ifadeyle pay sahibi sermaye payını ödemediği oranda kâra iştirak eder. Diğer taraftan TTK'nın 508'inci maddesinin 1'inci fıkrası "...[E]sas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa..." ifadesiyle şirket esas sözleşmesi ile kâr payının hesaplanması ve dağıtımına ilişkin usullerin kanundan farklı şekilde düzenlenebilmesine olanak tanımıştır. Buna göre şirket esas sözleşmesinde, pay sahiplerinin kâr payına hangi usullerle katılacağı belirlenebilecektir. Ancak esas sözleşme ile getirilebilecek bu yöndeki bir düzenleme, elbette ki tüm pay sahiplerine aynı şartlar altında, herhangi bir ayırıma tabi tutulmaksızın ve eşit işlem ilkesine uygun olarak getirilebilir^[28]. Esas sözleşmede pay sahiplerinin sermaye payını ödemiş olup olmadığına bakılmaksızın payları oranında kâr payına katılacakları düzenlenebileceği gibi, yine esas sözleşmeye konabilecek bir hükümle, kâr payı dağıtımının sermaye ödemelerine orantılı değil, payların itibari değerine göre yapılması da karara bağlanabilir^[29]. Konu doktrinde tartışmalıdır. Örneğin TEKİNALP^[30] "*Gerçekten, bazı*

[26] 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (RG. 13.06.2006 S. 26205) ("KVK") md. 15; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu (RG. 31.12.1969 S. 10700) ("GVK") md. 37-38.

[27] CANÖZÜ, s. 64; GVK md. 103.

[28] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 514 vd; NOMER, Füsün: Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul-1998, s. 471; KARSLIOĞLU, s. 71.

[29] ÇOLAK, Mustafa: Anonim Şirketlerde Kâr Payı Hakkı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale-2009, s. 41; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 514; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 698-699.

[30] TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 699.

pay sahipleri pay bedelinin tamamını bazıları da dörtte birini ödedikleri halde hepsi için kâr payının hesabında itibari değeri esas kabul etmek, pay bedelinin tamamını ödeyenlere haksızlık teşkil ederdi. Ancak TK m. 508 aksinin esas sözleşmede öngörülmesine cevaz vermiştir. Şöyle ki; kârın dağıtımında pay bedeline mahsuben yapılan ödemeler değil de itibari değer esas alınacağı, esas sözleşmeye konulabilir. Bu halde de eşit işlem ilkesinin ihlal edilmemesi gerekir” demek suretiyle, kâr payının hesaplanmasında itibari değer esas alınabileceğini ancak eşit işlem ilkesine aykırı davranılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Aksi yönde YILDIZ^[31] ise “... [A]ksine sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde kâr payının pay sahiplerinin esas sermayeye oranla yapmış oldukları ödemelere göre tespit edileceğini, böylece taahhüt ettiği sermayenin tamamını ödeyen pay sahibinin kâr payı hakkı ile yarısını ödeyen pay sahibinin kâr payı hakkı arasında fark olacağını, aksi takdirde eşit işlem ilkesine aykırılık oluşacağını, aksine bir düzenlemenin esas sözleşmeye konulabileceğini, anılan şekilde bir düzenlemenin esas sözleşmede yer almasının eşitlik ilkesini ihlal etmiş olma anlamına gelmeyeceğini, zira her şeyden önce kuralın emredici olarak düzenlenmediğini ve pay esas alınmak suretiyle farklı hesap tarzının kabul edilmesine müsaade edilmiş olduğunu, böylece payların tamamının bedellerinin ödeninceye kadar böyle bir farklılığın geçerli olduğunu” ileri sürmektedir^[32]. Kanunun açık lafzı ile şirketin ihtiyaçlarına göre esas sözleşmeye aksi şekilde hüküm konabileceği düzenleme altına alınmıştır. Pay sahiplerinin iradelerinin bu yönde olması halinde, kanaatimizce de kâr payının hesaplamasında, sermayenin ödemesinin değil, taahhüt edilmesinin yeterli olacağı ve kâr payı ödemelerinde taahhüt edilen oranların esas alınacağı hususu esas sözleşmeye hüküm olarak konabilir^[33].

TTK'nın 508'inci maddesi uyarınca esas sözleşmeye, yukarıda değinildiği üzere, kanundaki düzenleme dışında hüküm konulabilir. Ancak bu düzenlemenin iyi niyet ve dürüstlük kurallarına da aykırı olmaması gerekmektedir. Bu nedenle, kanaatimizce esas sözleşmede, **eşit işlem ilkesine**^[34], **iyi niyet**

[31] YILDIZ, Şükrü: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara-2004, s. 141.

[32] ÇOLAK, s. 40.

[33] KARSLIOĞLU, s. 71-72.

[34] Doktrin ve Yargıtay kararlarında sıkça kullanılan “**eşit işlem ilkesi**” TTK'nın 357'nci maddesi ile açık bir şekilde düzenlenerek kanuni bir ilke haline getirilmiştir. İlgili madde hükmüne göre; “*Pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulur*”. TTK'nın

ve dürüstlük kurallarına ve hukukun temel ilkelerine aykırı olmayacak şekilde, kâr payı dağıtımı konusu düzenlenebilir. Benzer yaklaşımla eğer esas sözleşmede, kâr payında imtiyaz tanınan paylar varsa, bu imtiyazlar^[35] da elbette geçerli olacaktır.

TTK'nın 508'inci maddesinin 2'nci fıkrası hükmüne göre ise yıllık kâr bilanço'ya göre belirlenecektir. Bir başka deyişle, pay sahibine ödenecek kâr payı hesabında, anonim şirketin bir yıllık dönemdeki faaliyetleri sonucunda kazanç ve zarar miktarına ulaşmak için hazırlanan ve usulüne uygun düzenlenen yıllık bilanço^[36] esas alınacaktır. Genel olarak bilanço; "...[A] nonim şirketin, belli iki tarih arasındaki malvarlığı değişikliğini başka bir deyişle mali durumunu gösteren tablodur" ifadesiyle tanımlanabilir^[37].

gerekçesinde de belirtildiği üzere bu hüküm ile bir taraftan organların öznel ve keyfi karar ve uygulamalarına bir üst hukuk kuralı ile kanunî bir barikat çekilmekte, diğer taraftan da esas sözleşmelerdeki hükümlerin adil ve menfaatler dengesine uygun bir şekilde yorumlanmasının sağlanması amaçlanmaktadır. (Türk Ticaret Kanunu'nun Hükümet Gerekçesi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM Yasama D. 23, Yasama Y. 2, Sıra S. 96, s. 164) ("**Gerekçe**"). Ayrıntılı bilgi için bkz: **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 354-357; **PULAŞLI**, s. 282-284; 439-441; **BİLGİLİ, /DEMİRKAPI**, s. 514 vd; **KIRCA**, İsmail/**ŞEHİRALİ ÇELİK**, Feyzan Hayal/MANAVGAT, Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara-2013, s. 131-152; Yargıtay 11. H.D.'si 08.04.2019 tarihli ve E: 2018/353, K: 2019/2685 sayılı karar (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 06.08.2019).

[35] **İmtiyazlı paylarla** ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 635 vd.; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 414 vd.; TTK'nın 478'inci maddesine göre; "**İmtiyaz**; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır".

[36] **YILDIZ**, s. 143; TTK'nın "**Bilançonun İçeriği**" başlıklı 73'üncü maddesinde; "*Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmemişse bilançoda, duran ve dönen varlıklar, özkaynaklar, borçlar ve dönem ayırıcı hesaplar ayrı kalemler olarak gösterilir ve yeterli ayrıntıya inilerek şemalandırılır. Duran varlıklar içinde işletmeye devamlı surette tahsis edilmiş bulunan varlıklar yer alır*" hükmü bulunmaktadır. Türkiye Muhasebe Standardı-1 (Finansal Tabloların Sunuluşu) 77'nci maddede "**Bilanço**, bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren finansal tablo" olarak tanımlanmıştır.

[37] **İMREGÜN**, Oğuz: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak, 12. Bası, İstanbul-2001 (Kara Ticaret Hukuku), s. 391; **AYBOĞA**, Hanifi: Mali Durum Tablosu ve Kurumsal Yapısı (Teori ve Türk Ticaret Kanunu Açısından İrdelenmesi), *Mali Çözüm Dergisi*, S. 57, Y. 2001, s. 53; TTK'nın 68'inci maddesinde, bilançonun genel işlevi ve kapsamına gönderme yapılmaktadır. Maddeye göre bilanço; "*tacirin varlık ve borçlarının tutarlarının ilişkisini gösteren*" finansal

Ancak uygulamada, bilançonun, ticari ve mali bilanço şeklinde iki ayrı tipi olduğu^[38] ifade edilmekle birlikte, çalışma konumuzla sınırlı olarak, burada bu sınıflandırmadan bağımsız olarak bilanço^[39] ifadesi kullanılacaktır^[40].

tablodur. Aynı maddenin 2'inci fıkrasında, yılsonu finansal tabloların; bilanço ve gelir tablosundan oluştuğuna da vurgu yapılmıştır.

[38] **SARIKAYA**, İrfan: Ticari Kâr-Mali Kâr Ayrımında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ ve Ticari Kârdan Mali Kâra Geçiş, *Vergi Dünyası*, S.158, Ekim-1994, s. 45; **“Ticari Bilanço: İşletmelerin, ticaret hukuku ve sermaye piyasasında faaliyet gösteren anonim ortaklıklar ve yardımcı kuruluşların sermaye piyasası mevzuatı hükümlerini de göz önüne alarak düzenledikleri bilançodur. Mali Bilanço: İşletmelerin, vergi hukuku kurallarını göz önüne alarak düzenledikleri bilançodur”**.

[39] Kanaatimizce ifade edilen, **Ticari-Mali bilançodan ziyade, Ticari-Mali kârdır**. Çünkü esasında bilanço şirketlerde normal şartlarda, yıllık işlemler için bir kez tanzim edilir. Mali açıdan tamamen vergi kanunlarına göre bilanço kalemleri değerlendirilir ve bu bilançoda bazı kalemler matrah hesabında dikkate alınmaz. Bazı giderler matrahtan indirilirken, bazıları ise “Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler” hesabında takip edilerek, matrahtan gider olarak indirilmez. Dolayısıyla mali kârda verginin, vergi kanunlarına ve vergi idaresinin yaklaşımına uygun şekilde hesaplanması amaçlanır. Ticari kâr ise çok genel olarak, finansal açıdan muhasebe ve işletme bilimlerinin kabul ettiği ilkelere göre, gerçek bir kârın var olup olmadığı konusuyla ilgilenir. **Ticari kârda şirketin yapmış olduğu tüm giderler (belgeye dayanmak ve gerçek durumu yansıtması şartıyla) gelirden indirilebilmektedir. Bu nedenle bizce bilanço tek olmasına rağmen, bilanço içindeki hesapların tanzim ve kaydı ile yorumlanması, ticari veya mali kârın tespitinde birbirinden farklı sonuçlar doğuracak, farklı yaklaşımların uygulanmasını gerektirecektir.**

[40] **ACAR**, Fatih: Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Vergilendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa-2005. s. 23; Yazar çalışmasında bu ayrımın varlığına işaret etmiş ancak bu ayrımın isabetli olmadığına vurgu yapmıştır: **“İktisadi hayatın gereklerine göre tanzim olunan mali tabloların devletin vergi alacağını teminat altına almak bakımından konan kurallara her zaman paralellik göstermeyebileceği dikkate alınarak vergi matrah ve hesaplarının ayrıca yapılması doğru ve tutarlı bir davranıştır. Bu suretle mali tabloların ve dolayısıyla işletme bilançosunun mali otoritenin koyduğu kurallardan bağımsız olarak hazırlanan “ticari bilanço”da yer alacağını, vergiye ilişkin düzenlemelerin ise bu bilanço rakamlarının mali mevzuat ve vergi kanunlarının emredici kurallarına göre düzeltilmesi suretiyle ortaya çıkacağını kabul etmek gerekir. Uygulamada ticari esaslara göre hazırlanan “ticari bilanço” yanında, mali mevzuata göre hazırlanan “mali bilanço” tabirleri kullanılmakla beraber söz konusu tabirlerde bir miktar hata payı olduğu kanısındayız. Zira işletme bilançosu genel kurulca kabul edilen tek metin olup aynı işletme için farklı bilançolardan bahsedilmesinin hukuken geçerli olmadığı düşüncesindeyiz. Bilanço tek olmakla beraber, bilançodaki kârın (ticari kâr) mali mevzuata uygun hale getirilmesi suretiyle hesaplanan farkın mali kâr olarak ifadesi mümkündür.**

TTK'nın 78'inci maddesinde bilanço hazırlama esaslarının nasıl olması gerektiği hüküm altına alınmış olup; bilançonun gerçeği yansıtacak şekilde hazırlanması görevi yönetim kuruluna verilmiştir^[41]. Yargıtay'ın yerleşik kararlarına göre de bilançonun gerçeği yansıtma ifadesi desteklenmektedir. Bu kararlara göre; bilanço ve diğer finansal raporlar gerçeği yansıtmıyorsa, bu hallerde yönetim kurulunun ibrası da geçerli bir ibra olmayacaktır^[42]. Dolayısıyla, yönetim kurulu Türkiye Muhasebe Standartları'na^[43] ve TTK

Bu suretle ticari ve mali bilanço tabirleri yerine ticari ve mali kâr kavramlarının kullanılması daha uygundur”.

[41] TTK'nın 375, 514 ve 515'inci maddeleri.

[42] ÇAMOĞLU (TEKİNALP/POROY), s. 461; Yargıtay 11. H.D.'si 06.05.2019 tarihli ve E: 2018/1766, K: 2019/3423 sayılı kararı; Yargıtay 11. H.D.'si 29.04.2019 tarihli ve E: 2018/891, K: 2019/3271 sayılı kararı; (www.kazanci.com), (Erişim Tarihi: 06.08.2019); İbra ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 602 vd.

[43] **TMS'ye göre bilanço** 1. Finansal Durum Tablosu'na göre işletmenin bütün varlıklarının ve kaynaklarının uzun vade, kısa vade ayrımı ile Duran Varlıklar, Dönen Varlıklar ve Özkaynaklar başlıkları altında detaylı olarak bilançoda gösterilmelidir. TTK'nın 64'üncü maddesinin 5'inci fıkrası 6335 sayılı yasa ile değişiklik sonrası; “*Bu Kanuna tabi gerçek ve tüzel kişiler, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun defter tutma ve kayıt zamanıyla ilgili hükümleri ile aynı Kanunun 175'inci ve mükerrer 257'nci maddelerinde yer alan yetkiye istinaden yapılan düzenlemelere uymak zorundadır. Bu Kanunun defter tutma, envanter, mali tabloların düzenlenmesi, aktifleştirme, karşılıklar, hesaplar, değerlendirme, saklama ve ibraz hükümleri 213 sayılı Kanun ile diğer vergi kanunlarının aynı hususları düzenleyen hükümlerinin uygulanmasına, vergi kanunlarına uygun olarak vergi matrahının tespit edilmesine ve buna yönelik mali tabloların hazırlanmasına engel teşkil etmez*” şeklini almıştır. Bu değişiklikten sonra Kamu Gözetim Kurulu'nun belirlediği ilkelere göre dönem net kârı tespit edileceği ve kâr dağıtımının da TTK'nın belirttiği karşılıklar (vergi dâhil) ayrılarak yapılacağı sonucuna ulaşıyoruz. **Kamu Gözetim Kurulu**'nun temel görevi, TTK kapsamında Bağımsız Denetim'e tabi şirketlerin denetim ilkelerini ve muhasebe esasları ile bilanço dâhil diğer mali tabloların hazırlama esaslarının belirlenmesidir. Bu kapsamda, Bağımsız Denetim'e tabi olan şirketlerin hazırlamak zorunda olduğu (diğerleri ise hala uygulamada olan bilanço ve gelir tablosunu hazırlamaktadırlar) gelir tablosu örnekleri yayımlanmıştır. Bahse konu örnek bilançonun “**Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı/Zararı**” ana hesabının alt kalemlerin; “**Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri/Geliri**”, “**Dönem Vergi Gideri/Geliri**” ve “**Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri**” olarak gösterilmiştir, (Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına Yönelik İlke Kararı, S. 2019/1, s. 4-9.).

hükümlerine göre, gerçeği yansıtan, dürüst resim ilkesine^[44] uygun bilanço hazırlayacaktır. Kâr dağıtımını da nihayet, gerçeği yansıtan, doğru bir bilançoya göre yapılacaktır^[45].

TTK'nın 509'uncu maddesinin 2'nci fıkrası hükmüne göre, anonim şirketlerde kâr payı ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabilir. Bu nedenle kâr payının hesaplanmasında önem arz eden “*net dönem kârı*” ve “*serbest yedek akçeler*” kavramlarının öncelikle dikkate alınarak, usulüne uygun şekilde belirlenmesi gerekir^[46].

A. Kâr Payının Hesaplanmasında Dikkate Alınacak Kâr (Net Dönem Kârı)

TTK'nın 509'uncu maddesinin 2'nci fıkrası hükmüne göre anonim şirketlerde kâr payı ancak *net dönem kârından* ve *serbest yedek akçelerden* dağıtılabilir. Mülga 6762 sayılı TTK'dan farklı olarak, TTK'da kâr payının ancak “*net dönem kârından*” dağıtılacağı yönündeki açık düzenleme; kâr payının dağıtımına esas teşkil edecek kârın belirlenmesine yönelik uygulamada karşılaşılan tereddütleri açıklığa kavuşturmuştur. Kanun koyucu bununla birlikte, kâr payının belirlenmesinde dikkate alınacak net dönem kârı ile kastedilenin ne olduğunu da gerekçede açıkça ifade etmiştir^[47].

[44] TTK m. 515'de yer alan şirket kayıtlarının dürüst resim ilkesine uygun olarak gerçeği yansıtması esastır. Konuyla ilgili olarak bkz: **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 524.

[45] **YASAMAN**, Hamdi: Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, Cilt: II, İstanbul-2013, s. 215.

[46] **PULAŞLI**, s. 616; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 428-429.

[47] TTK'nın 509'uncu maddesinin 2'nci fıkrası gerekçesi şu şekildedir: “*Tasarının ikinci fıkrası da, 6762 sayılı Kanununun 470 inci maddesinin ikinci fıkrasından esinlenerek kaleme alınmıştır. İlk değişiklik Tasarıdaki “net dönem kârından” ibaresi ile yapılmıştır. Mevcut metindeki “safî kâr” terimi uygulamada ve öğretide açıklıktan yoksun bir kavram olarak nitelendirilerek eleştirilmiştir. “Safî” sözcüğü açık olmakla birlikte “kâr” kavramının bir sıfatla tanımlanması gerektiği haklı olarak ileri sürülmektedir. Hangi kâr? Dönem kârı mı yoksa bilançoda geçen yıldan aktarılan kârı da içerebilecek olan bilançodaki kâr mı? “Dönem kârı” bu tartışmaları ortadan kaldıracak açıklıktadır. “Net” kelimesi ise Tasarının başka maddelerinde kullanılan ve uluslararası literatürde geçerli olan terim ile de uyumu sağlamaktadır. İkinci fıkrada, olağanüstü, yani genel kurulun kendi takdiri ile ayırdığı yedek akçeler dahil, şirketin isteğiyle ayrılan tüm yedek akçeler uygulamamızda “dağıtılmak amacıyla” ayrıldıkları belirtilmeden “amaçsız olarak” yedek akçe hesabına alınmaktadır. Başka bir deyişle, şirketin iradesi gereği yedek akçe hesabına alınan kârlarda “dağıtılma*”

Kanunun madde ve gerekçesinin açık ifadesine göre net dönem kârı, özette bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kârdır. Bu sebeple kâr payına esas olacak net dönem kârına ulaşabilmek için geçmiş yıl zararlarının öncelikle karşılanmış olması gerekir^[48]. Ancak burada zararın kârdan mahsup edilmesi, zararların vergi kanunları uyarınca ilerideki kârlardan (matrahtan^[49]) indirilmesine engel teşkil etmeyecektir. Nitekim Gerekçede de belirtildiği şekilde sermayenin korunması ilkesi gereğince^[50], anonim şirkette bilançoda geçmiş yıl zararları varken yıllık kâr dağıtılamayacaktır. TTK'nın 509'uncu maddesinin lafzından ve gerekçesinden anlaşıldığına göre de kâr dağıtımını

---

amacı” hiçbir zaman belirtilmemektedir. Böyle bir uygulama yoktur. Bu sebeple yorum güçlüklerine ve bazı yanlış anlamalara yol açmamak için Tasarıda “serbest yedek akçelerden” ibaresi tercih edilmiştir. Kâr payı, vergisi verilmek şartıyla, yeniden değerlendirme, enflasyon düzeltmesi gibi fonlardan da dağıtılabılır. Ancak, bunlar Tasarıda düzenlenmemiş, dağıtım kuralları ilgili mevzuatta öngörülmüştür. Bu sebeple anılan fonları ayrıca zikretmek gereği duyulmamıştır. Tasarıdaki “net dönem kârı” ibaresiyle her şeyden önce bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kâr kastedilmiştir. Anonim şirkette, bilançoda geçmiş yıl zararı/zararları varken, yıllık kâr dağıtılamaz. Bu yasak sermayenin korunması ilkesi gereğidir ve anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır. “Net kâr”ın vergi öncesi veya vergi sonrası kârı ifade etmesi ise bir şirketler hukuku sorunu değildir”. (Türk Ticaret Kanunu'nun Hükümet Gerekçesi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM Yasama D. 23, Yasama Y. 2, Sıra S. 96 (“Gerekçe”), s. 188-189),

[48] İMREGÜN, Kara Ticaret Hukuku, s. 191; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 518; CANÖZÜ, s. 61.

[49] **Matrah**; Bir verginin miktarını belirlemek için temel olarak alınan değer olarak tanımlanmaktadır. www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 29.07.2019).

[50] TTK'nın Genel Gerekçesi'nin 57 No'lu başlığı altında, **sermayenin korunması ilkesi** ile bilanço arasında sıkı bir bağ olduğunu ve **kâr dağıtımının sermayenin korunması ilkesi çerçevesinde yapılması gerektiği şu şekilde ifade edilmiştir**: “IFRS'in temelinde yatan düşünce, bilançonun, sadece, bir işletmenin finansal durumu ile bu hususta meydana gelen değişiklikler hakkında bilgi verme işlevini haiz olduğudur. Buna karşılık, Kara Avrupası anlayışında, bilançonun bu tür bilgilendirme yanında, en az bunun kadar önemli bir diğer görevi de, sermayenin iade edilip edilmediğini, sermayeye faiz verilip verilmediğini, yıllık kârın kanun ve esas sözleşmeye göre kullanılıp kullanılmadığını, dağıtılanın kâr olup olmadığını, sermayenin zararlarla yitirilip yitirilmediğini, kâr dağıtımının sermayeden ve sermayenin güvencesi olan yedeklerden yapılıp yapılmadığını da ortaya koymasındır. Yani Avrupa anlayışında, sermayenin korunması ilkesi ile bilanço arasında sıkı bir bağlantı vardır. Şimdi AB üyesi devletler IFRS'i konsolide olmayan bilançolara da uygularlarsa, sermayenin korunması ilkesinden özeride bulunup bulunmayacaklarının değerlendirmesini yapmaktadırlar”, (Gerekçe, s. 22).

net dönem kârından yapılacaktır. Ancak net dönem kârının kapsamıyla ilgili olarak; net dönem kârının vergi öncesi kâr mı, yoksa vergi sonrası kâr mı olduğu konusunda doktrinde tartışmalar mevcuttur. Kanaatimizce bu konunun madde gerekçesinde açıklanmış olması gerekirdi. Ancak gerekçede bu hususun bir “*şirketler hukuku sorunu olmadığı*” ifade edilerek, konu cevapsız bırakılmıştır.

Kâr payı net dönem kârından ödeneceğine göre net dönem kârının doğru bir şekilde ortaya konulması zorunludur. Net dönem kârının, vergi sonrası kâr olduğu, başka bir ifadeyle dağıtımına konu olacak kârın ancak vergiler düşüldükten sonra ulaşılabilecek kâr olduğu doktrinde çoğunlukla ifade edilmiştir^[51]. Ancak bazı yazarlara göre, net dönem kârı vergi öncesi kârı ifade etmektedir^[52]. Çalışma konumuzla doğrudan ilgili olmadığı için burada bu tartışmaların ayrıntısı ele alınmayacaktır. Şirketler, Türk vergi mevzuatına göre, geçici vergi düzenlemesi ile vergiyi önceden (peşin olarak) mali yıl içerisinde öderler^[53]. Dolayısıyla kâr dağıtımını yapılmadan önce, başka bir deyişle net dönem kârı hesaplaması tamamlanmadan önce, geçici vergi sistemiyle vergiler ödenmiş olmaktadır. Fiili olarak yapılan bir ödemenin, vergi ödemesi bile olsa, net dönem kâr hesabında dikkate alınmaması gerçeklikle çelişmektedir. Yalnızca bu nedenle bile, net dönem kârından kastın vergi sonrası net kâr olduğu bizce söylenebilir.

Kârın tespiti için öncelikle bilançonun çıkartılması ve bilançonun da dürüst resim ilkesine göre gerçeği yansıtması gerektiği yukarıda gerekçeleri ile ifade edilmişti^[54]. Bilançoların tanzimi ülkemizde Tek Düzen Hesap Planı’na^[55] ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre yapılmaktadır. Bilanço da da vergi indirildikten sonra yapılacak hesaplama ile net dönem

[51] **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 697; **CANÖZÜ**, s. 63; **ERDAMAR**, s. 39; **ERİMEZ**, Rüşti: Şirketlerde Kâr Dağıtımını Yedek Akçeler ve Vergilendirme, 3. Bası, İstanbul-1985, s.133; **ÖZER**, Işık: Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara-2013, s. 232; **PULAŞLI**, s. 616.

[52] **AŞCI**, Oğuzhan: Anonim Ortaklıklarda Kâr ve Kârın Dağıtımını, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2009, s. 15; **ÇEVİK**, O. Nuri: Anonim Şirketler, 4.Bası, Ankara-2002, s.1024.

[53] KVK md. 32; GVK mükerrer madde 120.

[54] **Dürüst resim ilkesi** ile ilgili bkz: **ULUSOY**, Erol: Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ankara-2014, s. 52; **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 524.

[55] **Tek Düzen Hesap Planı** çerçevesi için bkz: www.gib.gov.tr (Erişim Tarihi: 03.08.2019)

kârına ulaşılır^[56]. Türkiye'deki bilanço tekniğinde, net dönem kârının vergi sonrası hesaplama ile oluştuğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Kaldı ki; bilanço ve muhasebe tekniğinin dayanağı olan Tek Düzen Hesap Planı'nda; "590. Dönem Net Kârı; İşletmenin faaliyet dönemine ilişkin vergi sonrası net kâr tutarının izlendiği hesaptır" açıklaması bulunmaktadır. Muhasebe kayıtlarında yer alan 590 numaralı hesap "Dönem Net Kârı" adındaki hesap olup, bu hesap da vergi sonrası net kârın kaydının yapıldığı hesaptır^[57].

TTK hükümlerine göre, mali yıl bitimini müteakip üç ay içerisinde, bilanço ve diğer finansal raporlar tanzim edilerek, şirketin kâr ve zarar çalışması yapılır. Bu çalışma sonrasında kâr payı dağıtım gündemi ile şirket olağan genel kurulu toplanır. TTK'nın 408'inci maddesi uyarınca şirketlerin kâr dağıtımını ancak genel kurul kararlarıyla yapılabilmektedir. Dolayısıyla şirketler ancak usulüne uygun alınmış genel kurul kararı ile kâr dağıtımını yapabilirler. Bu kararlar olağan genel kurul kararı olabileceği gibi, olağanüstü genel kurul kararları da olabilir. Ancak uygulamada kâr dağıtım kararları çoğunlukla olağan genel kurullarda alınmaktadır. Dolayısıyla, kural olarak mali yılın kapanmasını müteakip kâr dağıtımını yapılmaktadır^[58]. Her durumda bilanço Tek Düzen Hesap Planı'na, vergi mevzuatına ve TTK'ya göre hazırlanacaktır. Bu nedenle de kanaatimizce net dönem kârı ifadesi uygulamada vergi sonrası kârı ifade etmelidir.

Son olarak önemle belirtmek gerekir ki; vergi, şirketler açısından önemli bir maliyettir. İdare, esasında şirketlerin kârından belli orandaki alacağını (vergi) peşinen (geçici vergi yoluyla) tahsil eden sabit bir alacaktır. Dolayısıyla, bu alacaklının borcunu ödedikten sonra, geri kalan kârdan, pay sahiplerine bir dağıtım yapılırken, sanki bu borç (vergi) ödenmemiş veya ödenmeyecek gibi bir hesapla dağıtım yapmanın uygun olmayacağını değerlendirmekteyiz. Verginin peşinen (geçici vergi) alınmadığını farz etsek de durum değişmez. Çünkü TTK'nın 519'uncu maddesine göre, ancak yedek akçe/akçeler ayrıldıktan sonra kâr dağıtımını yapılabilmektedir. Eğer şirket,

[56] KARSLIOĞLU, s. 78.

[57] **Tek Düzen Hesap Planı**'ndaki, hesap planı açıklamaları için bkz: www.gib.gov.tr (Erişim Tarihi: 03.08.2019).

[58] Olağanüstü genel kurullarda da ara bilanço çıkartılarak kâr dağıtımının yapılmasında ne TTK açısından ne de vergi kanunları veya muhasebe tekniği açısından bir engel bulunmaktadır.

kârının hepsini dağıtmaya karar verirse ve bu dağıtıma esas alınacak kâr vergi öncesi kâr olursa, şirketin kâr dağıtımından sonra vergisini ödemesi imkânsız hale gelecektir.

Yedek akçe ayrılmasının amacı, ayrılan bu yedek akçelerle şirketin üzerinde doğmuş veya doğacak olan verginin ödenmesi değildir. Yedek akçeler vergilerin ödenmesi amacıyla kullanılabilirse bile, yedek akçe tutarları vergi ödemeye yetmez ise, şirket tüm kârını dağıttığında vergiyi ödemesinin bir yolu da kalmayacaktır. Yukarıdaki örnek ve açıklamalardan da görüldüğü üzere ne muhasebe ilkeleri açısından ne de ticari hayatın gereklilikleri açısından, net dönem kârının vergiler düşülmeden hesap edilmesinin doğru olacağı değerlendirilmektedir. Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında görülebileceği üzere, vergi ve muhasebe uygulamalarına göre vergi, kârın bir unsuru değildir. Bu açıdan vergi, kaydi olarak kârdan indirilen bir kalemdir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ("GVK")^[59] 38'inci maddesinde de kâr; "*Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet fark*" olarak tanımlanmıştır. Kâr dağıtımı bilançodaki öz kaynaklarda kaydedilmiş kârdan yapılır. Başka bir deyişle kâr, gelir tablosunda hesaplandıktan sonra, yine gelir tablosunda vergi karşılığı ayrılır. Daha sonra vergi sonrası net kâr olarak, bilançodaki öz kaynaklar arasına intikal ettirilir. Dolayısıyla, bilançoya aktarılan kârdan vergi ayrılmış olup; vergi sonrası net kâr olarak bilançoda kaydedilmiştir. Bu nedenle de TTK'daki "*net dönem kârı*" ifadesi vergi sonrası kârı ifade etmektedir^[60].

B. Kâr Payının Hesabında Yedek Akçeler

Kâr payı sadece net dönem kârından ve bunun için ayrılmış serbest yedek akçelerden dağıtılabılır (TTK m. 509/2). TTK ile getirilen bir yenilik, ilgili madde hükmünde, Mülga TTK'dan farklı olarak "*bu gaye için ayrılan yedek akçeler*" ifadesi yerine "*serbest yedek akçeler*" ifadesinin kullanılmasıdır. Kâr payı dağıtımı konusunda TTK ile getirilen bir diğer yenilik ise; gizli yedek akçe ayrılması ve bu kapsamdaki uygulamaların fiili olarak önüne geçecek düzenlemelerin kanunda yer almasıdır^[61]. Bu noktada yedek akçelerin hukuki

[59] RG. 06.01.1961, S. 10700.

[60] TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s.697.

[61] **Gizli yedek akçe** genel olarak Mülga 6762 sayılı TTK zamanında uygulamada karşılaşılan fiili bir durumdur. "*Eski kanun döneminde şirketin aktifinde yer alan mal*

mahiyeti ve yedek akçe kavramlarının irdelenmesi, kâr payının hesaplanması ve dağıtılması bakımından önem arz etmektedir.

Şirket ekonomik istikrarı sağlayamaz ise pay sahipleri de ileride elde edebilecekleri kârlardan mahrum kalabilir, hatta şirket kurmak için koydukları sermayeyi bile telafi edemeyecek bir durumla dahi karşılaşabilirler. Buna ek olarak, şirket ile ticaret yapan üçüncü kişiler açısından da şirket sermayesinin korunması ve bu ticari ilişki neticesinde şirketten alacaklı olan üçüncü kişilerin alacak haklarının korunması hususu önem arz etmektedir. İşte tüm bu gerekçelerle kanun koyucu da şirketlerin kârlarının hepsini dışarı çıkarmalarını önlemek ve şirketlerle pay sahiplerini hatta şirket alacaklılarını korumak amacıyla, kârın belli bir miktarının düzenli olarak şirket bünyesinde tutulmasını öngörmüştür. Bu şekilde kârın belli orandaki miktarının şirket içinde tutulması gerekliliği uygulamada yedek akçe müessesesini doğurmuştur^[62].

Yedek akçe kavramının tanımı ne TTK'da ne de vergi kanunlarında yapılmıştır. TTK'nın 509'uncu maddesinde kârın serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği ifade edilerek, 519'uncu maddede, yedek akçelerin hesaplanma usullerine yer verilmiştir. Kanunda tanımı yapılmamış olsa da doktrinde yedek akçenin birçok tanımı bulunmaktadır. Bir tanıma göre; “*Elde edilen şirket kârının dağıtılmayarak işletme bünyesinde bırakılan kısmıdır*”^[63]. Başka bir tanımda da yedek akçeler; “*İlerde ziyanları kapatmak, beklenen veya beklenilmeyen kayıp ve masrafları karşılamak, işletmenin idamesi ve gelişimini, istikrarlı kâr payı dağıtımını temin maksadı ile kazançlardan alıkonulmak suretiyle açık veya gizli olarak*”^[64] ayrılan kıymetlerdir” şeklinde

---

varlığının değerinin düşük belirlenmesi suretiyle kâr miktarının düşük gösterilmesi ve böylece kârın şirkette bırakılmasına izin veren bir sistem kabul ediliyor ve buna gizli yedek akçe ismi veriliyordu. Yeni düzenlemede kabul edilen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, bu yönde bir uygulamaya izin vermemektedir. Böylece pay sahibi ve şirket dengesinde, pay sahibi lehine bir düzenleme getirilmiş olmaktadır” (Bkz: BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 518).

[62] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 519.

[63] KARYAĞDI, Nazmi: Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı, 4. Bası, İstanbul-2014, s. 165.

[64] **Gizli yedek akçenin** ayrılması TTK ile terk edilmiştir. Bu nedenle gizli yedek akçe ayrımı, geçmiş bir uygulama olması ve yeni dönemde bunun mümkün olmaması nedeniyle çalışmamızda bu ayrıma yer verilmemiştir.

ifade edilmiştir^[65]. Tüm bu tanımların ortak noktası, yedek akçelerin, ihtiyat amacıyla, başka bir deyişle şirketlerin ekonomik olarak ticari hayatlarına devam edebilmeleri için, zor zamanlarda kullanacakları yedek birikimleri olmasıdır.

Yedek akçelerin ayrılmasının amacı genel olarak; şirketlerin devamlılığını ve gelişmesini sağlamak, borçların zamanında ödenmesini sağlayarak, alacaklıların haklarını korumak, iş hayatındaki belirsizliklerden doğan riski azaltmak, gelecekteki olası zararları karşılamak ve kâr dağıtımındaki istikrarı sağlamak şeklinde ifade edilebilir^[66]. Yedek akçelerin fonksiyonu da genel olarak üç şekilde özetlenmektedir. Bunların ilki sermayenin korunması, diğeri sermayenin kuvvetlendirilmesi bir diğeri ise düzenli kâr dağıtımının yapılmasıdır^[67]. Bu fonksiyonlar da esasında yukarıda değinilen amaçlara doğrudan hizmet eden ilkelerdir.

Yedek akçeler, kanundaki tanımı ile iki şekilde olabilmektedir. Çalışmamızda yedek akçeler, kanundaki ayrıma uygun şekilde, kanuni yedek akçe ve isteğe bağlı yedek akçe olarak iki başlık altında ele alınmaktadır.

1. Kanuni Yedek Akçe

a. Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçe

Anonim şirketler, borçlarından dolayı yalnızca mal varlıklarıyla sorumlu olan tüzel kişiliklerdir^[68]. Bu nedenle anonim şirketlerin mal varlıklarının korunması yasal bir zorunluluktur. Yukarıda ifade edildiği gibi; kanun koyucunun yedek akçe konusunda getirdiği zorunluluk, şirketin ve pay sahiplerinin haklarını korumak yanında, üçüncü kişilerin haklarının korunmasını da sağlamaktadır. Bu korunmaları sağlamak adına, şirketin vergi sonrası kârının belli bir oranının yedek olarak ayrılmasına, kanuni yedek akçe denmektedir.

[65] **DOĞANAY**, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi 2, 3. Bası, Ankara-1990, s. 1036; **MOROĞLU**, Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı, 2. Bası, İstanbul-2003, s. 209; **ARSLANLI**, Halil: Anonim Şirketler, IV. Kısım Anonim Şirketin Hesapları, V. Kısım Anonim Şirketin İnfisahı ve Tasfiyesi, Cilt: IV-V, Ankara-1961, (Anonim Şirketin Hesapları), s. 69; **CANÖZÜ**, s. 65.

[66] **KARYAĞDI**, s.166.

[67] **AŞCI**, s. 55.

[68] TTK'nın 329'uncu maddesine göre; "Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir".

Kanuni yedek akçenin düzenlendiği TTK'nın 519'uncu maddesi 1'inci fıkrasında; “Yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır” hükmü bulunmaktadır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere, yıllık kâr tespit edildiğinde, bu kârın %5'i öncelikli ve ilk olarak yedek akçe adıyla ayrılır. Kârdan, bu şekilde ilk olarak ayrılan %5'lik yedek akçe birinci tertip yedek akçe olarak adlandırılmaktadır^[69].

Birinci tertip yedek akçenin ayrılacağı kârın kapsamından ne anlaşılması gerektiği açık değildir. Maddede ifade edilen “kâr” ifadesinin, vergi ve diğer yasal yükümlülükler indirildikten ve varsa geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra bulunacak kâr mı olduğu yoksa vergi veya zararlar düşülmeden ya da bunların her ikisi de düşülmeden elde edilen kâr mı olduğu hususu muğlaktır. Yukarıda ifade edildiği gibi bizim de katıldığımız görüşe göre, birinci tertip yedek akçenin ayrılacağı kâr, vergi ve geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra ulaşılacak kârdır^[70].

Yıllık kârdan %5 nispetinde birinci tertip kanuni yedek akçe ayrılmasının bir üst sınırının olduğu da kanunda hüküm altına alınmıştır. Birinci tertip kanuni yedek akçe, ödenmiş sermayenin %20'sine ulaşıncaya kadar ayrılacaktır. Başka bir deyişle, ayrılmış birinci tertip kanuni yedek akçelerin toplamı ödenmiş sermayenin %20'sine ulaştığında, artık bu sınırın üstünde

[69] AŞCI, s. 58; ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; ACAR, s. 32.

[70] TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 696 vd.; PULAŞLI, s.619; ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; TTK'nın 509'uncu madde gerekçesi de bizim görüşümüzü destekler niteliktedir. Gerekçede; “Tasarıdaki “net dönem kârı” ibaresiyle her şeyden önce bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kâr kastedilmiştir. Anonim şirkette, bilançoda geçmiş yıl zararları/zararları varken, yıllık kâr dağıtılamaz. Bu yasak sermayenin korunması ilkesi gereğidir ve anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır.” Ayrıca aynı madde gerekçesinde; “Tasarının ikinci fıkrası da, 6762 sayılı Kanununun 470 inci maddesinin ikinci fıkrasından esinlenerek kaleme alınmıştır. İlk değişiklik Tasarıdaki “net dönem kârından” ibaresi ile yapılmıştır. Mevcut metindeki “safî kâr” terimi uygulamada ve öğretide açıklıktan yoksun bir kavram olarak nitelendirilerek eleştirilmiştir. “Safî” sözcüğü açık olmakla birlikte “kâr” kavramının bir sıfatla tanımlanması gerektiği haklı olarak ileri sürülmektedir. Hangi kâr? Dönem kârı mı yoksa bilançoda geçen yıldan aktarılan kârı da içerebilecek olan bilançodaki kâr mı? “Dönem kârı” bu tartışmaları ortadan kaldıracak açıklıktadır. “Net” kelimesi ise Tasarının başka maddelerinde kullanılan ve uluslararası literatürde geçerli olan terim ile de uyumu sağlamaktadır” açıklaması bulunmaktadır (Gerekçe, s. 189).

birinci tertip yedek akçe ayrılmayacaktır^[71]. Dolayısıyla kanun koyucu şirketlerin, zorunlu olarak yedeklerinde bulunduracakları miktarın, ödenmiş sermayenin %20'si kadar olması halinde, bununla yedek akçe bulundurma amacını karşılayabileceklerini kabul etmiştir. Şirkette yer alan toplam birinci tertip kanuni yedek akçe miktarı, ödenmiş sermayenin %20'sinin altına düştüğünde, bu sınıra ulaşıncaya kadar birinci tertip yedek akçe ayırmaya devam edilecektir^[72].

Birinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılması konusunda, kanundaki %5'lik oran emredici bir hükümdür. Dolayısıyla esas sözleşmede, bu oranın %5'ten daha düşük olacağı düzenlenemez. Bu nedenle şirketler yukarıda izah edildiği şekilde yıllık kârın %5'ini her durumda yedek akçe olarak ayırmak zorundadır. Aksi halde, kâr dağıtım kararı alınamayacaktır.

b. İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçe

Kanun koyucu, yıllık kârdan birinci tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra, belli bir sınıra kadar pay sahiplerine kâr payı ödenmesine ve bu sınıra ulaşıncaya, pay sahiplerine bunun üstünde bir kâr dağıtmak için ayrıca ikinci bir yedek akçenin ayrılmasına hükmetmiştir. Başka bir deyişle, pay sahiplerine kârın belli bir oranı üstünde bir oranda kâr dağıtabilmek için, ikinci defa yedek akçe ayırmak gerekmektedir. TTK'nın 519'uncu maddesinin 2'nci fıkrasında, İkinci tertip yedek akçenin, ne zaman ve hangi işlemler sonrasında ayrılacağı hüküm altına alınmıştır.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere; ikinci tertip kanuni yedek akçe ayırımının yapılmasının temel olarak iki şartı vardır. İlki, birinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılmış olmasıdır. İkinci şart ise, birinci tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra, kârdan pay alacak kişilere, kârın %5'inin birinci kısım kâr payı olarak dağıtılmasıdır^[73]. İkinci tertip kanuni yedek akçenin

[71] TTK'nın 521'inci maddesine göre, bu sınırın üstünde isteğe bağlı yedek akçe ayrılabilir.

[72] ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; AŞCI, s. 58.

[73] Birinci kısım (I. temettü) kâr payının hesaplanmasında, **ödenmiş sermayenin mi, yoksa yıllık kârın mı esas alınacağı** hususunda da tartışma vardır. Uygulamada çoğunlukla birinci kısım (I. temettü) kâr payının hesaplanmasında, ödenmiş sermayenin esas alınması gerektiğine işaret edilmiştir (Bkz: PULAŞLI, s.617; KARYAĞDI, s.188). Bu yaklaşıma göre %5'lik birinci kısım kâr payı, ödenmiş sermayenin %5'i olarak kabul edilecektir. Ayırımın yıllık kârdan yapılacağı, ancak bu birinci kısım kâr payının ödenmiş sermayenin %5'i olarak hesaplanacağına vurgu yapılmıştır. **Ancak bizim**

ayrılabilmesi için söz konusu %5'lik kârın dağıtılmış olması gerekmektedir. İlk olarak dağıtılan bu kâr payı, yıllık kârın %5'nin altında kalıyor ise bu halde artık ikinci tertip kanuni yedek akçe ayırlamayacak demektir. Konuyu çok genel bir örnekle incelersek;

Vergi Sonrası Net Kâr (VSNK)^[74] : 100.000 TL

1. Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçe: 5.000 TL

***Kalan Kâr Tutarı* : 95.000 TL**

2. (I. Tertip) Kısım Kâr Payı : 4.750 TL (Kârın %5'i)

***Kalan Kâr Tutarı* : 90.250 TL**

3. İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçe : 9.025 TL (Geri kalan kârın %10'u)

Şirketin bilançosuna göre; birinci tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra yıllık kârın %5'inin kâr payı olarak dağıtılmasına yetecek bir net dönem kârı var ise, bu durumda yıllık kârın %5'ine ulaşıncaya kadar, pay sahiplerine birinci kısım kâr payı dağıtımı yapılacaktır. Bu aşamada, birinci kısım kâr payının hesaplanmasında, yıllık kârın %5'i kadar bir ödemedi mi bahsedildiği, yoksa ödenmiş sermayenin %5'i kadar mı yıllık kârdan ödeme yapılacağı hususunun da tartışmalı olduğunu ifade etmek gerekir. Ancak bizim görüşümüz, yıllık kârın %5'i kadar bir ödemenin yine yıllık kârdan yapılacağı yönündedir. Maddedeki “*Pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra*” ifadesinden, şirketlerin en az %5 kâr payı dağıtmak zorunda oldukları yorumu yapılabilmektedir^[75]. Çünkü şirketin kâr dağıtmasının hem finansal hem de hukuki şartları vardır. Bu

---

de katıldığımız diğer yaklaşıma göre, birinci kısım kâr payının hesaplanmasında da yıllık kârın esas alınacağı ifade edilmiştir. Bkz: **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 519; **ATEŞAĞAOĞLU**, s. 85; **CANÖZÜ**, s. 89-90; **KARSLIOĞLU**, s. 85-86.

[74] Doğru hesaplama yönteminin ortaya konulabilmesi adına hesaplamada geçmiş yıl zararlarının “0” olduğu varsayımı ile hareket edilmiştir.

[75] Zorunluluğun varlığı ile ilgili bkz: **CANÖZÜ**, s. 111; **BAHTİYAR**, s. 299; **KARYAĞDI**, s. 214; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 517, yazar genel kurul tarafından kârın hiç dağıtılmamasına ya da yetersiz dağıtılmasına karar verilmesi halinde iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olduğunu savunmaktadır.

şartlar yerine gelmeden şirket kâr dağıtamaz. Kaldı ki, şirketlerin her yıl kâr dağıtımını yapmak zorunda olduklarını ifade etmek de mümkün değildir^[76].

Pay sahiplerine, birinci kısım kâr payı dağıtıldıktan sonra, net dönem kârının kalan kısmının %10'u da ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak ayrılacaktır. Net dönem kârının kalan kısmından kasıt; bilançodaki net dönem kârından, ayrılan birinci tertip kanuni yedek akçe ile dağıtılan birinci kısım kâr payı (%5) düşüldükten sonra geri kalan kârdır. Bu kârın da %10'u ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak ayrılır. Bu hesaplama bir örnek ile Şekil-1'de^[77] ortaya konmaya çalışılmıştır^[78].

[76] **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 523; **Yargıtay**, 11. H.D.'si 08.04.1986 tarihli ve E:1986/1195, K:1986/2033 sayılı kararında; *“Kârın dağıtılmaması veya az dağıtılması gerektiği takdirde ancak bu yönde bir genel kurul kararına ihtiyac vardır”* hükmü bulunmaktadır. **Yargıtay**, 11. H.D.'si 04.06.2018 tarihli ve E: 2016/12065, K: 2018/4267 sayılı kararında da benzer şekilde; *“Dosya içerisindeki bilirkişi raporundan ve belgelerden davalı şirketin istikrarlı bir karlılık trendinin bulunduğu, şirketin 17.5.2004, 19.7.2007 ve 22.08.2008 tarihlerinde yapılan genel kurul toplantılarında da kâr payı dağıtılmaması yönünde kararların alındığı, bu genel kurullarda alınan bir kısım kararlarla birlikte kâr payı dağıtılmamasına dair kararın da davalara konu edildiği anlaşılmaktadır. İptali istenilen 4 numaralı kararda kâr payının neden dağıtılmadığına dair herhangi bir açıklama bulunmadığı gibi, dava sırasında da kâr payı dağıtılmamasının nedenleri izah olunmamıştır. Limited şirket ortaklığında aslanan şirket karından pay almak olması sebebiyle somut gerekçelere dayanmayan kâr payı dağıtılmamasına yönelik 4 numaralı genel kurul kararının hukuka ve iyiniyet kurallarına aykırı olduğu gözetilmeden bu talep yönünden de davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.”* hükmünü kurmuştur. Elbette şirketin kâr payı dağıtmamasının kanuna veya esas sözleşmeye uygun haklı gerekçelerinin de olması gerekmektedir. Şirket keyfi olarak kâr payı dağıtılmaması yönünde karar alamaz. Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir. Örneğin **Yargıtay** 11. H.D. 25.10.2017 tarihli ve E: 2016/3522, K: 2017/5755 sayılı kararında; *“...[D]avalı şirketin kar tutarının yaklaşık %36'sının dağıtılması yönünde karar alındığı, davalı şirketin incelenen dönemde herhangi bir ticari faaliyet yürütmediği, gelirlerinin faiz, kambiyo ve kira gelirlerinden kaynaklandığı, davalı şirketin ayrıca 1.364.000,00 TL net çalışma sermayesine sahip olduğunun tespit edildiği, bu duruma göre şirketin sahip olduğu sermayesinin çok büyük kısmına da gerçekte ihtiyacı olmadığı, düşük kar payı dağıtılmasına ilişkin kararın iyi niyet kuralına uygun olmadığı”* hükmüyle buna vurgu yapmıştır. (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 23.07.2019).

[77] Şekil-1 için bkz: “Kâr Payı Dağıtımının Temel İlkeleri” Başlık 4.

[78] Bkz: “Kar Payının Hesaplama ve Dağıtım Usulü” Başlık C.

TTK'dan önce, doktrinde, ikinci tertip kanuni yedek akçenin ne zaman ayrılacağı ile ilgili görüş ayrılıkları bulunmaktaydı. Bu görüş ayrılıklarının nedeni; ikinci tertip kanuni yedek akçenin, birinci kısım olan %5'lik kâr payının ayrılmasından sonra mı, yoksa %5'lik kâr payının ödenmesinden sonra mı ayrılacağı hususudur^[79]. Bu tartışmaları da ortadan kaldırmak amacıyla; mülga 6762 sayılı TTK'nın 466'ncı maddesindeki "...kâr payı ayrıldıktan sonra..." ifadesi, TTK'nın 519'uncu maddesindeki "...kâr payı ödendikten sonra..." ifadesi ile değiştirilmiştir. Bu konuda kanun koyucu, ödenmesi şartını getirdiğine göre, artık birinci tertip kanuni yedek akçe ayırmayı müteakip, diğer şartların da varlığı halinde şirketler, pay sahiplerine kârın %5'lik kısmını kâr payı olarak dağıtacaklar, başka bir deyişle ödeyeceklerdir. Eğer kâr uygunsa, şirketler ikinci tertip kanuni yedek akçe ayırdıktan sonra ikinci kısım kâr payını da ayrıca ödeyebileceklerdir. Dolayısıyla burada üzerinde durulması gereken konu, birinci kısım kâr payı ödenmesi için bir genel kurul kararı alınıp bu kâr payı fiilen ödendikten sonra, ikinci kısım kâr payı için de ayrı bir genel kurul kararı mı alınacağı, yoksa tek genel kurulda ayrı kararlarla bu işlemlerin yapılıp yapılmayacağı hususudur. Bu tartışma daha çok mülga 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde yapılmaktaydı. Ancak TTK'daki "...kâr payı ödendikten sonra..." hükmü sonrası, önce %5'lik birinci kısım kâr payının ödenmesi ve daha sonra ikinci tertip kanuni yedek akçe ayırımı yapılarak, varsa ikinci kısım kâr payının ödeneceği sonucuna ulaşılabilmektedir^[80].

Uygulamada, şirketler çoğunlukla, yıllık bilançonun hazırlanmasını müteakip, hazırlayacakları raporlarla kâr payı dağıtımı ile ilgili tekliflerini pay sahiplerine ulaştırmakta ve devamında da tüm yedek akçe ayrımları ve kâr payı dağıtımlarını tek bir genel kurul kararı ile yapmaktadırlar^[81]. Kanaatimizce de tek bir genel kurul kararı ile gündem maddeleri birbirinden ayrı olacak şekilde, birinci tertip kanuni yedek akçe ayrılması ve geri kalan tutar üzerinden birinci kısım kâr payı dağıtılması yönünde karar alınması,

[79] Bu konudaki tartışma mülga 6762 sayılı kanunun yürürlükte olduğu zaman var olan bir tartışmaydı. Bu tartışmalarla ilgili bkz: **AYTAÇ**, Zühtü: Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı, Sermaye Piyasası Kurulunun 15. yıl Sempozyumu, Ankara-1998, s. 45; **ARSLANLI**, Halil: Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, Cilt: III, İstanbul-1960, (Anonim Şirketin Organizasyonu), s. 95; Tartışma ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: **AŞCI**, s. 62.

[80] **ÖZER**, s. 239; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 429; **PULAŞLI**, s. 617.

[81] Örnek tablo için bkz: bu bölümün sunundaki **Şekil-1**.

diğer bir gündem maddesinde de ikinci tertip kanuni yedek akçe ayrılmasına karar verilmesi mümkündür. Aslında kanunun yalnızca lafzına baktığımızda, birinci tertip kanuni yedek akçe ayırma işlemi ile %5'lik birinci kısım kâr payının dağıtılması için bir genel kurul kararı alınması ve devamında bu kararın tescili ile pay sahiplerine kârın ödenmesi gerekmektedir. Eğer şartlar oluşmuşsa ikinci tertip kanuni yedek akçe ayrımı ve ikinci kısım kâr payı dağıtımı için ayrı bir genel kurul kararına ihtiyaç var denilebilir. Ancak bu yaklaşımın uygulamayı zorlaştıracığını ve gereksiz bir emek ve zaman kaybıyla ek maliyete sebep olacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle tek genel kurul kararı ile tüm bu işlemlerin yapılmasının uygulamayı rahatlatacağını ve böylelikle daha tasarruflu bir işlem olacağını düşünmekle birlikte, bunun kanunun lafzı ile çeliştiği de ifade edilebilir.

Kanuni yedek akçelerle ilgili son olarak bu yedek akçenin kullanım amaçlarına da kısaca değinmek gerekmektedir. TTK'nın 519'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasına göre; "*Genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir*". Maddeden de açıkça anlaşıldığı üzere; kanuni yedek akçe toplamı, sermayenin yarısını geçinceye kadar, bu yedek akçeler ancak maddedeki işler ve amaçlar için kullanılabilir^[82]. Burada ifade edilen "yedek akçe" ifadesi, birinci ve ikinci tertip kanuni yedek akçelerin toplamını ifade etmektedir. Bu ifadenin yalnızca birinci tertip kanuni yedek akçeyi ifade ettiği ileri sürülemez. Çünkü birinci tertip kanuni yedek akçe toplamının sermayenin %50'sinin üstüne çıkma ihtimali genel olarak mümkün değildir. Yalnızca esas sözleşme ile kanundaki %20'lik sınırın %50'nin üstüne çıkartıldığı şirketlerde teorik olarak bu mümkün olabilir. Ancak ticari ve finansal açıdan şirketlerin böyle bir üst sınır belirlemeleri bize ihtimal dışı gibi gelmektedir. Dolayısıyla TTK'nın 519'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasında ifade edilen "*genel kanuni yedek akçe*" ifadesi, birinci ve ikinci tertip kanuni yedek akçelerin toplamına işaret eder. Yıllık kârın toplamının %5'i birinci tertip kanuni yedek akçe olarak ayrıldığına göre bununla, ikinci kısım kâr payı dağıtımı yapılırken, bu kâr payının %10'u kadar ayrılan ikinci tertip kanuni yedek akçenin toplamı genel kanuni yedek akçedir. Genel kanuni yedek akçe sermayenin %50'sini geçtiği takdirde, şirketler bu sermayenin

[82] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 519; PULAŞLI, s.617.

%50'sinin üstündeki yedek akçe tutarlarını, kanundaki amaçlar dışında da kullanabileceklerdir. Ebetteki bu kullanımdan, kanuna ve esas sözleşmeye uygun bir kullanım kast edilmektedir^[83].

2. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler

Mülga 6762 sayılı TTK'nın 467'nci maddesinin başlığı "*ihtiyari yedek akçe*" idi. TTK ile bu ifade "*şirketin isteği ile ayırdığı yedek akçe*" olarak değiştirilmiştir. TTK'nın 521'inci maddesinde; "*Yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülleme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir*" hükmü bulunmaktadır. Madde metninde de görüleceği üzere, şirketler, kanuni yedek akçenin, yıllık kârın %5'inden daha fazla bir oranda ayrılacağı yönünde esas sözleşmeye hüküm koyabilirler. Buna ek olarak şirketler birinci tertip kanuni yedek akçenin üst sınırı olan %20 oranını da esas sözleşme ile artırabilirler. Bu yönde bir karar almak şirketlerin takdirine bırakılmıştır. Şirketler gelecekteki ihtiyaçlarını, yatırım planlarını veya ekonomik kriz gibi beklentilerini hesaba katarak, şirketin ihtiyatında bırakılan kârların miktarlarını artırmak isteyebilirler. Bu yönde şirketlerin istekleri ile kanuni yedek akçelerin oranlarının artırılması neticesinde, kârdan kanuni sınırın üstünde ayrılan yedek akçeler, isteğe bağlı yedek akçeleri oluşturmaktadır^[84].

[83] YASAMAN, s. 213.

[84] AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 428; Yargıtay'ın yerleşik kararlarında da istisnai olarak, eğer şartlar gerektiriyor ise kanundaki oranların üstünde **isteğe bağlı yedek akçe ayrılacağına** işaret edilmektedir. Yargıtay, 11. H.D.'si 10.02.2005 tarihli ve E:2004/2649, K:2005/990 sayılı kararında; "*Davalı şirket ana sözleşmesinin 25 nci maddesiyle de net karın %5'inin birinci temettü olarak ortaklara dağıtılacağı öngörülmüş olup, bu orandaki kar payının TTK.nun 385 nci maddesi anlamında müktesep hak olduğu kuşkusuzdur. Ancak, kar payından doğan müktesep hakka ilişkin bu kural mutlak olmayıp, yasal koşulların gerçekleşmesi halinde ve uzun vadede daha yüksek ve istikrarlı kar payı dağıtılmasını sağlamaya yönelik olarak net karın saklı tutulan oranının dahi olağanüstü yedek akçelere ayrılması mümkündür. Nitekim, TTK.nun 469/2 nci maddesinde şirketin devamlı gelişmesinin zorunlu kılması halinde yasa ve ana sözleşmede belirtilenlerden başka yedek akçeler ayrılacağı öngörülmüştür*" hükmüyle görüşümüzü desteklemektedir. (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 23.07.2019). Ancak Yargıtay, 11. H.D. 05.06.2018 tarihli ve E: 2016/10594, K: 2018/4304 sayılı kararında; "...[Ş]irkete ait 2013 yılı finansal tablolardan şirketin net dönem karının 34.209.070,00 TL olduğu, 1. tertip

TTK'nın 523'üncü maddesi ile isteğe bağlı yedek akçeler dışında şirket genel kurullarının madde metninde sayılan şartlarında gerçekleşmesi ile ayrıca yedek akçe ayrılmasına karar verebilecekleri düzenlenmiştir. Bu iki maddeyi beraber değerlendirdiğimizde isteğe bağlı yedek akçe tanımı içinde değerlendirilebilecek yedek akçeler konusunda, kanun koyucunun şirketlere önemli bir inisiyatif tanıdığı ifade edilebilir^[85]. Yukarıda ifade edildiği gibi şirketler bu inisiyatifi kullanarak, birinci tertip yedek akçe ayırma oranının %5'in üstünde olacağı veya birinci tertip kanuni yedek akçe üst sınırının da ödenmiş sermayenin %20'sini aşabileceğini kararlaştırılabilir. Bunun dışında şirket genel kurullarının da ihtiyaç halinde, bu ihtiyaçları karşılayacak

---

kanuni yedek akçenin ayrılmasından sonra dağıtılabilir net karın 33.933.175,00 TL olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Mevzuata göre dağıtılması zorunlu kısım dışında kalan net dönem kârı üzerindeki tasarruf yetkisi genel kurula ait olmakla birlikte, kâr dağıtmama kararının dürüstlük kuralına aykırı olmaması gerekmektedir. Bu itibarla mahkemece, net dönem kârının dağıtılmayan kısmı bakımından uzman bir ekonomist ve muhasep bilirkişinin bulunduğu heyet tarafından dağıtmama gerekçelerinin gerçekliğinin tespit edilmesi ve kararın dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığının değerlendirilmesi için denetime elverişli rapor alınması” gerektiği yönünde hüküm kurarak, genel kurulun kanuni yedek akçeler ayırdıktan sonra dağıtılacak kâr üzerindeki takdir yetkisinin dürüstlük kuralı ile sınırlı olduğuna dikkat çekmiştir (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 06.08.2019).

- [85] **Yargıtay** 11. H.D.'si 26.12.2017 tarihli ve E: 2016/8800, K: 2017/7610 sayılı kararında; “Öncelikle ve özellikle ifade etmek gerekirse, her ticaret ortaklığı gibi anonim ortaklığın nihai amacı kâr elde edip ortaklarına dağıtmaktır. Bu amaç, ana sözleşmelerde yer almaz çeşitli kanunlardaki kişi birliklerini ayıran, “müşterek gaye” kistasından ve “ortaklık” kavramından doğar. Başka bir deyişle “anonim şirket kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi maksat ve konular için kurulur” (TTK madde 331) ve kâr elde etmek ve paylaşımını nihai amacını elde etmek hedefine yönelir ve bu yolda çaba harcar. Ortaklığın bütün organları bu nihai amaca uygun kararlar almak zorundadır. Şirketin nihai amacının kâr elde edip ortaklara dağıtması esas olmakla birlikte ana sözleşmeye konulacak hükümler yanında kanunda gösterilen nedenler bu genel ilkenin istisnalarını oluşturmaktadır. Bu istisnaların en önemlisi ve uygulamada da sıkça görülüp davaya konu uyumsuzluğa da konu olan TTK'nın 523/2. maddesindeki düzenlemedir. **Anılan düzenleme gereğince genel kurul, aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gereğiyle, bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülyorsa, kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir.** TTK'nın 452. maddesinde belirtilen mütesep haklardan olan kâr payı hakkı ile bu hakkın istisnasını oluşturan TTK'nın 523/2. fıkrası arasındaki hassas dengenin kurulması zorunludur.” hükmüyle şirketlerin isteğe bağlı yedek akçe ayırabilmesi için sahip olduğu takdir yetkisine bir sınır getirmiştir.

şekilde, ek yedek akçe ayrılmasına karar verebilecekleri 523'üncü maddede ifade edilmiştir^[86].

Ek olarak, TTK'nın 522'nci ve 523/3'üncü maddelerinde de şirketlerin işçiler lehine veya yardım amaçlı yedek akçe ayrılabilirleri hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla şirketler, makul ve reel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kanundaki sınırların üstünde yedek akçe ayırabileceklerdir. Ancak şirketler bu isteğe bağlı yedek akçeleri, iyi niyetli ve dürüst bir şekilde usulüne göre alınmış kararlar ve bunları destekleyen gerçekçi raporlarla ayırmalıdır^[87]. Eşit işlem ilkesine aykırı sonuçlar doğurabilecek veya bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alınmadan yapılan isteğe bağlı yedek akçe ayırmaya kanun koyucu cevaz vermemiştir^[88]. Bunların hepsinin ötesinde TMK'nın 2'nci ve 3'üncü maddelerinde tanımını bulan “*iyi niyet ve dürüstlük kuralları*” gereğince de gerçek ihtiyaçlar ve planlamalar dışında, pay sahibinin/sahiplerinin veya üçüncü kişilerin haklarını kısıtlayacak şekilde isteğe bağlı yedek akçe ayırlamayacağı kanaatindeyiz^[89].

[86] **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 520 vd.

[87] **KARSLIOĞLU**, s. 92.

[88] **CANÖZÜ**, s. 83-84; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 522.

[89] **YASAMAN**, s. 216; **Yargıtay bu yöndeki kararlarında, isteğe bağlı yedek akçe ayırma işleminin şirketin gerekçelendirmesini ve bu gerekliliği de ispatlamak zorunda olduğunu ifade etmektedir**. Bu konuda bir Yargıtay kararında isabetli şekilde bu gerekliliğe vurgu yapılmıştır: “*TTK'nın 385'inci maddesinde düzenlenen mütesep hak olan kâr payı hakkı ile bu hakkın istisnasını oluşturan TTK'nın 469/2'nci fıkrası arasındaki hassas dengenin kurulması zorunludur. Ana sözleşmede ihtiyari ve kanuni yedek akçelerin ayrılmasından sonra kalan safi kârın bir kısmının dağıtılmamasına ve olağanüstü yedek akçeye ayrılması mümkün ve bu konudaki genel kurul kararının ana sözleşme ve iyi niyet kurallarına aykırılığı söz konusu olmamakla birlikte, tamamının yedek akçeye ayrılması TTK'nın 469/2'nci maddesinin istisna hükmü olduğu gözetildiğinde; TTK'nın 385'inci maddesinde düzenlenen mütesep hakkın ihlal edilmediğini kanıt yükünün davalı şirkette olması sonucunu doğurur. Olağanüstü yedek akçeye ayırma kararının genel kurul kararında gerekçesi gösterilmemiş olsa bile, yargılama sırasında mahkemece davalıya açıklattırılıp somut delillerinin gösterilmesinin istenmesi gerekmektedir. Bu durum, ister bir defa, isterse süreklilik kazanmış olan kâr payı dağıtılmaması kararları için de söz konusudur*”. (**Yargıtay**, 11. H.D. 21.12.2006 tarihli ve E:2005/10060, K:2006/13738 sayılı kararı).

C. Kâr Payının Hesaplama ve Dağıtım Usulü

Kâr payı temel olarak, TTK'nın 508'inci ve 519'uncu maddelerindeki esaslar göz önüne alınarak hesaplanmaktadır. Maddede öngörülen hesaplama şekli yukarıda, çalışma konumuzla sınırlı olacak şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu hesaplama ile ilgili kanundaki diğer hükümlere de kısaca yer verdikten sonra, konu örnek bir tablo üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

1. Kâr Payı Hesaplamasında Ödenmiş Sermayenin mi, Yoksa Kârın mı Dikkate Alınacağı Sorunu

Kârın hesaplanması konusunda değinilmesi gereken önemli bir konu da yukarıda ifade edildiği gibi, birinci kısım kâr payının hesaplanmasında, ödenmiş sermayenin mi yoksa yıllık kârın mı esas alınacağı hususudur. Uygulamada çoğunlukla birinci kısım kâr payının hesaplanmasında, ödenmiş sermayenin esas alınması gerektiğine işaret edilmiştir^[90]. Bu yaklaşıma göre birinci kısım (I. Temettü) kâr payı hesaplamasında, ödenmiş sermayenin %5'i esas alınacaktır. Kâr payı hesaplamasında ödenmiş sermayenin esas alınması gerektiğini savunan yazarlar^[91], kâr payının sermaye için pay sahiplerine ödenen bir faiz niteliğinde olduğunu ileri sürmektedirler. Ancak biz bu yaklaşımın yerinde olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü kanun maddeleri ya da kanun gerekçesi incelendiğinde bu yönde bir hüküm veya bu görüşü destekleyecek bir açıklama bulunmadığı görülmektedir. Bu yaklaşımın amacının pay sahiplerinin haklarını korumak olduğu düşünülse bile kâr payı hesaplamasının, ödenmiş sermayenin esas alınarak yapılması, pay sahiplerinin haklarının korunması ilkesine ters düşecektir. Kâr payı hesabında, bu yaklaşım kabul edildiğinde; yıllık kârdan ödenmiş sermayenin %5'i tutarında birinci kısım kâr payının pay sahiplerine dağıtılması gerekecektir. Ancak, şirketler hukukunun temel ilkelerinden olan “*sermayenin korunması*”^[92] ilkesi, sermayenin belli bir sınırın altına düşmemesinin

[90] PULAŞLI, s.617; KARYAĞDI, s. 188; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 429; BAHTİYAR, s. 297; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s.698.

[91] KARYAĞDI, s. 161; “Ortaklara kardan ayrılan ilk pay olan 1’inci temettü (kâr payı) özü itibarıyla sermayeye verilen pay (faiz) olarak nitelendirildiğinden ortakların ödemiş oldukları sermaye üzerinden 1’inci temettü ayrılması ve yeni TTK’da açıkça belirtildiği üzere ödenmesi zorunludur”.

[92] TTK'nın 480'inci maddesinin 3'üncü fıkrası; “*Pay sahipleri sermaye olarak şirkete verdiklerini geri isteyemezler; tasfiye payına ilişkin hakları saklıdır*” hükmü ile sermaye ve sermayenin karşılığının korunması prensiplerinin çerçevesini çizmiştir.

sağlanması yanında sermayenin kuvvetlendirilmesini de içerir. Anonim şirketler de sermaye şirketi olmaları nedeniyle, sermayeleri korumalı ve kuvvetlendirmelidirler. Bu nedenle, normal şartlarda şirketlerin kâr payı dağıtacakları dönemdeki yıllık kârlarının çok üstünde bir sermayeye sahip olmaları gerekir. Ticari hayatın normal akışına göre, herhangi bir şirketin bir yıllık kârı elette sermayesinin oldukça altında olmalıdır.

Örneğin, yıllık kârı 100.000 TL olan bir şirketin, ödenmiş sermayesinin bu rakamın altında kalmış olması, şirketler hukukundaki ilkeler esas alındığında, kabul edilebilir bir durum değildir. Ödenmiş sermayenin çok üstünde bir kârın dağıtımına konu olmasının da ticari teamüllere uygun düşmediği kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu şirketin sermayesinin 1.000.000 TL olduğu farz edildiğinde, kâr dağıtım hesaplamasında eğer ödenmiş sermaye esas alınacaksa, birinci kısım kâr payı olarak 50.000 TL'nin dağıtılması gerekecektir. Yıllık kârın %50'sinin birinci kısım kâr payı olarak dağıtılması sonucunu doğuracak bir hesaplamanın birçok açıdan uygun olmayacağını değerlendirmekteyiz.

Kâr dağıtım yapılacak dönemde elde edilen kârdan, yasal zorunluluklar ayrıldıktan sonra artakalan miktar üzerinden bir oranlamayla, kâr payı dağıtımının hesaplanması kanaatimizce daha isabetli olacaktır. Çünkü bir kişinin pay sahibi olmasının temel amacı daha önce de belirttiğimiz üzere, kârdan pay almaktır. Yoksa sermaye olarak şirkete verdiği paranın faizini almak değildir. Şirketler belli bir dönem içinde faaliyetlerini yapar ve bu dönem sonunda kâr dağıtmaya karar verirse, artık dağıtılacak kârın hesabında ödenmiş sermayenin esas alınması gerektiği yönündeki düşüncenin gerekçesi, bizce dayanaktan yoksundur.

Şirketler hukuku açısından da konu ele alındığında ilk olarak, birinci kısım kâr payı dağıtıldıktan sonra, dağıtılacak kâr payından istifade edecek birden

---

İlkenin istisnası da aynı maddede düzenlemiştir. **POROY** tarafından “*sermayenin korunması ilkesi*” terimi isabetli görülerek, bu terim yerine “*malvarlığının korunması*”, bir başka ifadeyle ortaklığın sahip olduğu tüm özvarlığın korunması ilkesi benimsenmiştir; **TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU)**, s. 316; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 204 vd.; Malvarlığının korunması ilkesi için bkz. **PULAŞLI**, s. 277 vd.; Sermayenin korunması ilkesi diğer birçok OECD üyesi ülke hukukunda da kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **MICHELER**, Eva: Disguised Returns of Capital-An Arm's Length Approach, *Cambridge Law Journal* 69(1), Mart-2010, s. 151 vd.

çok hak sahibinin varlığı dikkat çekmektedir^[93]. Örneğin kuruculara (TTK m. 348) ve intifa hakkı/senedi sahiplerine ödenecek kâr payları (TTK m. 502) ile yönetim kurulu üyelerine ödenecek kazanç payları (TTK m. 511), ancak birinci kısım kâr dağıtımı için hesaplanan %5'lik kısım (I. Temettü) pay sahiplerine ödendikten sonra dağıtılacaktır. Bunlar da ödendikten sonra ikinci tertip yedek akçe ayrımı yapılacak ve daha sonra kalan var ise bu kalan miktar da pay sahiplerine ikinci kısım kâr dağıtımı (II. Temettü) olarak ödenebilecektir. Dolayısıyla, bunların hepsini beraber değerlendirdiğimizde, kanunun bu yaklaşımından; birinci kısım kâr payı ödemesinin, temel ve belli bir sınıra kadar (%5) yapılması gereken bir ödeme olduğu sonucuna ulaşıyoruz. Birinci kısım kâr payı ödemesinden sonra, yukarıda ifade edildiği sırayla, diğer ilgililere bir ödeme yapılmasını müteakip, eğer bu temel ödeme (I. Temettü) dışında pay sahiplerine kâr payı ödenecekse, kalan kârdan da %10 ikinci tertip yedek akçe ayrılması gerekmektedir. Bu ödeme ve ayırimlardan sonra yıllık kârdan kalan var ise bundan ikinci kısım kâr payı dağıtımı yapılabilecektir^[94].

Tüm bu açıklamalar beraber ele alındığında; yüksek miktarda kâr elde edildiği durumda, bu kârın temel kısmının (%5), birinci kısım kâr dağıtımında (I. Temettü) dağıtılmasını müteakip, asıl ve yüksek oranının ise, ikinci kısım kâr payında (II. Temettü) dağıtılmasının amaçlandığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, birinci kısım kâr payı hesabında ödenmiş sermaye esas alınır (yukarıda ifade edildiği üzere, sermaye de genel olarak dönem kârından daha yüksek bir meblağ olacağı için) kârın asıl büyük kısmı normal şartlarda, birinci kısım kâr payı dağıtımında ödenecektir. Bu durum da yukarıda ifade edilen gerekçelerle ne şirketler hukuku ilkelerine, ne de ticari uygulamalara uygun düşmektedir.

Kâr payı hesaplamasının hüküm altına alındığı TTK'nın 519'uncu maddesi bu görüşümüzü destekler niteliktedir. Maddenin 2'nci fıkrasında; "... *düşülmesinden sonra kalan kısmı, pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu, genel kanuni yedek akçeye eklenir*" hükmü bulunmaktadır. Madde metninin tamamı incelendiğinde, "...sonra kalan kısmı.." ifadesinden, bu hesaplamanın yıllık kârın esas alınması ile yapılacağı sonucuna ulaşmaktayız. Yalnızca birinci kısım kâr payı değil, maddedeki diğer tüm

[93] KARSLIOĞLU, s. 95.; CANÖZÜ, s. 131 vd.

[94] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 518 vd.

ayrım ve ödemeler beraber değerlendirildiğinde de bu hesaplamanın yıllık kâr üzerinden yapılacak şekilde kurgulandığı sonucuna ulaşılabilir^[95]. Bu nedenle yıllık net dönem kârından %5 birinci tertip yedek akçe ayrıldıktan sonra, yıllık kârın kalanının %5'i oranında birinci kısım kâr payı dağıtılacağı sonucuna ulaşılmaktadır^[96].

Birinci kısım kâr payının hesaplamasında, ödenmiş sermayenin %5'inin esas alınmasının, TTK'da bir dayanağı bulunmamaktadır. Yalnızca TTK'nın "kazanç payları" başlıklı 511'inci maddesindeki "*Yönetim kurulu üyelerine kazanç payları, sadece net kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli ayırım yapıldıktan ve pay sahiplerine ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir*" hükmünde, ödenmiş sermayenin %5'i ifadesi yer almaktadır. Bu maddenin gerekçesinde^[97] de (kâr payı hesaplamasında "ödenmiş sermayenin" dikkate alınacağı sonucunu doğuracak şekilde), mülga 6762 sayılı Kanundaki düzenlemede esaslı bir değişiklik yapılmadığı ifade edilmiştir. Bunun yanında, düzenlemelerin içeriği ve esası dikkate alındığında, TTK'daki 511'inci maddenin, mülga 6762 sayılı TTK'daki karşılığının 472'nci madde olduğu görülecektir. Mülga 6762 sayılı TTK'nın 472'nci maddesinde de "*ödenmiş sermaye*" veya bu kavramı çağrıştıracak hiçbir düzenleme bulunmamaktadır.

Bunun yanında kâr payı dağıtımının hesaplanmasında esas alınması gereken asıl düzenleme olan TTK'nın 519'uncu maddesinin gerekçesinde; "*...[M]addenin 6762 sayılı Kanunun 466'ıncı maddesinden alındığı*" ve "*madde içeriğinin temeli olan düşünce ve hükümlerin değiştirilmediği*" ifade edilmiştir. Yukarıda değinilen TTK'nın 519'uncu maddesinin 2'nci fıkrasının, mülga 6762 sayılı TTK'daki karşılığı olan düzenlemede "*...[S]afi kârdan, birinci fıkrada yazılı yedek akçeden başka pay sahipleri için*

[95] Benzer görüş için bkz: ATEŞAĞAOĞLU, s. 85.

[96] Çalışmamızdaki tüm hesaplamalar ve örneklerdeki kâr payı hesabında "yıllık kâr" esas alınmıştır. KARSLIOĞLU, s. 96.

[97] TTK'nın 511'inci madde gerekçesinde; "*Bu madde, 6762 sayılı Kanunun 474'üncü maddesinden esinlenerek, ancak bir değişiklik yapılarak alınmıştır. 6762 sayılı kanunun 472. maddesinde pay sahiplerine ayrılması gereken kâr payı oranı yüzde dördttür. Bunun Tasarı'nın 519 uncu maddesinin ikinci fıkrasının c) bendi ile uyumlu olabilmesi için oran yüzde beşe çıkarılmıştır. Bu uyumsuzluk mevcut kanunda 466 ve 472'nci maddelerde açıkça yer almakta ve öğretide eleştirilmektedir*", açıklaması bulunmaktadır (Gerekçe, s. 189).

%5 kâr payı ayrıldıktan sonra..” hükmü bulunmaktadır (mülga 6762 sayılı TTK md. 466/3). Dolayısıyla TTK ile mülga 6762 sayılı TTK'daki hükümler ve gerekçedeki açıklamalar incelendiğinde de kanaatimizce, kâr payı hesabında “*ödenmiş sermaye*”nin dikkate alınacağı görüşüne itibar edilmesinin yerinde olmayacağı söylenebilir.

2. Kazanç Payı Ödemesi, Kuruculara veya İntifa Hakkı Sahiplerine Ödenecek Kâr Payı

Hesaplama ve dağıtım ilkeleri ile ilgili olarak kâr dağıtımını ve yedek akçe ayrılması konularında kanun koyucu, yapılacak hesaplamaları etkileyecek yönde bazı hükümlere de ayrıca yer vermiştir. Örneğin TTK'nın “*kazanç payları*” başlıklı 511'inci maddesine göre yönetim kurulu üyelerine, kâr dağıtımından bağımsız olarak, kazanç payı adı altında bir nevi teşvik niteliğinde ilave menfaatler sağlanabilecektir^[98]. Maddeye göre, yönetim kurulu üyelerine, eğer bir kazanç payı ödenecekse, bu ödeme ancak birinci tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan ve birinci kısım kâr payı dağıtıldıktan sonra yapılabilecektir^[99]. Esas sözleşmeye veya alınacak genel kurul kararına dayanarak, yönetim kurulu üyelerine kazanç payı dağıtımını yapılabilecektir^[100]. Esas sözleşmede veya genel kurul kararlarında bu yönde bir hüküm olsa da eğer yukarıda ifade edildiği şekilde 511'inci maddedeki şartlar oluşmamışsa, yönetim kurulu üyelerine kazanç payı ödemesi yapılamayacağı kanaatindeyiz^[101]. Çünkü TTK'nın 511'inci maddesindeki hüküm emredici niteliktedir. ÖZDAMAR; “...[G]enel kurulun ortaklara kâr payı dağıtmadan yönetim kurulu üyelerine kazanç payı vermesi halinde, alınan karar TTK m. 511 hükmüne açıkça aykırı olacağı ve pay sahiplerinin haklarını ihlal edeceği için butlanla sakatlandığı kabul edilmelidir (TTK m. 447/1).” demek suretiyle yönetim kurulu üyelerine sağlanacak menfaatin pay sahiplerinin kâr payı hakkını ihlal etmemesi gerektiğini vurgulamıştır^[102].

Şirketin yönetim kurulu üyelerine kazanç payı ödemesi yapabilmesi için, belli bir mali yeterliliğe sahip olması gerekir. Bu yeterlilik de kanunda ifade

[98] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 391; ÖZER, s. 228-229.

[99] Birinci tertip kanuni yedek akçe ve birinci kısım kâr payı dağıtımını konusu ile ilgili bkz: “Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçe” başlıklı md. II. B. 1. a.

[100] TTK'nın 394'üncü maddesi.

[101] ÖZER, s. 231 vd.

[102] ÖZDAMAR, Mehmet: Banka Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara-2016, s. 218-219.

edildiği üzere; ancak birinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılmasına ve buna ilave olarak pay sahiplerine birinci kısım kâr dağıtımını yapılmasına yetecek bir miktarda mali yeterliliğin var olması ile mümkün olacaktır. Esasında bu düzenleme, ticari hayatın gerçekliğine ve mantığa da uygun düşmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, çok genel bir anlatımla, şirket sermayesinin emanet edildiği şirketi yöneten ve idare eden kişiden/kişilerden oluşur^[103].

Eğer şirket belli bir dönem içinde, mali açıdan uygun ve kabul edilebilir şekilde bir yeterliliğe ulaşırsa, bunun şirket karşısındaki birinci muhatabı yönetim kuruludur. Bunun tersi olmuşsa, başka bir deyişle şirket zarar etmiş, belli mali yeterliliğe ulaşamamışsa, bu konuda şirketin birincil muhatabı yine elbette yönetim kurulu olacaktır. Görülebileceği üzere, kazanç payı da huzur hakından veya ücretten farklı bir ödemedir. Yönetim kuruluna kazanç payı ödenmesi de kârdan bir ödeme olduğu için belli şartlara bağlanmıştır^[104]. Bu şartlar da şirketin belli bir oranın üstünde kâr etmiş olması ve 1. tertip kanuni yedek akçenin ayrılması ile 1. (temettü) kâr payının dağıtılmış olmasıdır. İşte bu nedenle şirket belli bir oranın üstünde kâr edemediğinde, yönetim kurulu üyelerine, başka bir yaklaşımla başarı primi gibi nitelendirilebilecek, kazanç payı adı altında bir ödeme yapılması hem ticari teamüllere hem de mantığa aykırı olacaktır. Bu nedenle de kanunda, kazanç payı dağıtımının belli şartlara bağlanmış olmasının isabetli olduğu kanaatindeyiz.

Kâr payı ve yedek akçe ayrılması konusunda, TTK'nın 519'uncu maddesindeki genel hüküm dışında diğer bir ek düzenleme de kuruculara ve intifa senedi sahiplerine ödenecek kâr payı dağıtımlarıdır. TTK'nın 348'inci ve 502'nci maddelerindeki hükümler ile kuruculara veya intifa senedi sahiplerine kârdan pay dağıtılması yönünde esas sözleşmede hüküm bulunuyorsa, kâr payı hesaplaması yapılırken bu hükümlerin de dikkate alınması gerekecektir^[105].

Şirket kurucularına ödenecek kâr payıyla ilgili olarak TTK'nın “*kurucu menfaatleri*” başlıklı 348'inci maddesinin 1'inci fıkrası; “...[Ş]irketi kurdukları sırada harcadıkları emeğe karşılık olarak kuruculara, para ve bedelsiz pay senedi vermek gibi şirket sermayesinin azalması sonucunu doğurabilecek bir menfaat tanınmaz. Bu hükme aykırı esas sözleşme hükümleri

[103] KARSLIOĞLU, s. 98.

[104] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 391.

[105] CANÖZÜ, s. 133-136.

geçersizdir. Ancak, dağıtılabilir kârdan 519 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra kalanın en çok onda biri intifa senetleri bağlamında kuruculara ödenir” hükmünü ve 3’üncü fıkrası da; “Dağıtılacak kâr mevcut ise şirket kârın dağıtılmamasını kararlaştırmış olsa bile kurucu intifa sahipleri esas sözleşmede öngörülen kâr paylarını alırlar” hükmünü amirdir. İntifa senedi sahiplerine ödenecek kâr payıyla ilgili olarak da TTK’nın 502’nci maddesinde; “...[G]enel kurul, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, bedeli kanuna uygun olarak yok edilen payların sahipleri, alacaklılar veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar lehine intifa senetleri çıkarılmasına karar verebilir. Bu senetlere 348’inci madde uygulanır” hükmü bulunmaktadır.

Yukarıdaki hükümlerden de anlaşılacağı üzere, esas sözleşmede kuruculara kârdan, normal kâr payı dışında ek bir kâr payı ödemesi yapılması hüküm altına alınabilir. Bunun dışında şirket intifa senedi çıkartarak, pay sahibi dışındaki kanunda belirtilen kişilere intifa senedi verebilir. Kuruculara kâr payı ödenmesine karar verildiğinde, dağıtım intifa senetleri bağlamında yapılacaktır. İntifa senedi sahiplerine yapılacak kâr payı dağıtımları da kuruculara ödenecek kâr dağıtımını esaslarına göre yapılacaktır^[106]. Dolayısıyla, şirket yıllık kârdan %5 birinci tertip kanuni yedek akçe ayırımını yapıp, devamında pay sahiplerine %5’lik birinci kısım kâr dağıtımını yaptıktan sonra, kalan kârın en çok %10’unu kuruculara kâr payı olarak dağıtacaktır^[107]. Esas sözleşmede bu oranın ne kadar olduğu belirlenmiş olmalıdır. Bunun dışında, eğer şirket intifa senedi çıkarmışsa, bu intifa senedi sahiplerine de esas sözleşmede belirtilen oranda kâr dağıtımları bu aşamada yapılmalıdır^[108].

3. İmtiyazlı Pay Sahiplerine Ödenecek Kâr Payı

Kâr payı dağıtımının hesaplanması konusunda değinilmesi gereken bir diğer hüküm de imtiyazlı paylarla ilgili düzenlemedir. İmtiyaz; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklar da paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır^[109]. İmtiyaz konusu genel olarak TTK’nın 478’inci maddesinde düzenlenmiştir. Kanuna

[106] CANÖZÜ, s. 133.

[107] PULAŞLI, s. 617.

[108] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 516.

[109] BAHTİYAR, s. 276.

göre, paya imtiyaz tanınabilmesi ancak şirket esas sözleşmesi ile mümkün kılınabilir. Bu kapsamda imtiyaz, kuruluşta veya esas sözleşme değişikliği ile öngörülebilecektir^[110] Bu doğrultuda sermayenin tümünü teşkil eden pay sahiplerinin onayı olsa dahi, yalnızca bu yönde alınmış bir genel kurul kararı ile imtiyaz oluşturulamaz^[111]. Belli grup paya/paylara birçok konuda, diğer paylardan farklı imtiyaz tanınabileceği gibi kâr payında imtiyaz da tanınabilir^[112]. Kârda imtiyazın kapsamı ve uygulama şeklinin esas sözleşmede açıkça gösterilmiş olması gerekmektedir^[113]. Kârda imtiyazlı pay sahipleri, kâr payından imtiyazlı paylarını; TTK'nın 519'uncu maddesine göre, birinci tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan ve birinci kısım kâr dağıtımı yapıldıktan sonra alabilirler^[114].

4. Kâr Payı Dağıtımının Temel İlkeleri

Yukarıda kâr dağıtımının hesaplamasının nasıl yapılacağı ve özel durumlarda da kâr dağıtımı yapılması halinde hesaplamaların sınırları ifade edilmeye ve aşamaları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu noktada TTK'nın 523'üncü maddesinin 1'inci fıkrasını tekrar etmekte fayda görüyoruz. Maddede; *“Kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemez”* hükmü bulunmaktadır. Dolayısıyla, kâr payı dağıtımını yapmadan önce ilk olarak yedek akçe hesaplamalarının yapılması gerekecektir^[115]. Tüm bu açıklamalar ve ilgili TTK hükümleri esas alınarak, kâr payı dağıtım aşamaları aşağıda ortaya konmaya çalışılmıştır:

- i. Şirketin net dönem kârı tespit edilir (TTK m. 509/2, 519/1, 508/2),
- ii. Net dönem kârından %5 birinci tertip kanuni yedek akçe olarak, sermayenin %20'sine ulaşıncaya kadar ayrılır (TTK m. 519/1),
- iii. Esas sözleşmede hüküm varsa, isteğe bağlı yedek akçe ayrılır (TTK m. 521, 523),

[110] TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 637.

[111] YASAMAN, s. 556; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 637.

[112] AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 415.

[113] TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), s. 637.

[114] CANÖZÜ, s. 127-128; KARYAĞDI, s. 145.

[115] BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 516; YASAMAN, s. 213.

- iv.** Birinci tertip yedek akçe ve şartları varsa isteğe bağlı yedek akçe ayrıldıktan sonra, net dönem kârının kalanından %5 oranında birinci kısım kâr payı, pay sahiplerine ödenir (TTK m. 519/2), (I. Temettü),
- v.** Birinci kısım kâr payı dağıtımı yapıldıktan sonra, kalan net dönem kârının %10'nuna kadar kâr, esas sözleşmede hüküm varsa, kuruculara dağıtılır (TTK m. 348),
- vi.** Esas sözleşme hükümlerine göre, varsa intifa senedi sahiplerine kâr payı dağıtımı yapılır (TTK m. 502),
- vii.** Esas sözleşmede hüküm varsa yönetim kurulu üyelerine kazanç payı dağıtılır (TTK m. 511),
- viii.** Esas sözleşmede hüküm varsa, kârda imtiyaz tanınan pay sahiplerine, imtiyazlı olan kâr payı dağıtımı yapılır (TTK m. 478),
- ix.** İkinci tertip kanuni yedek akçe ayrımı yapılır (TTK m. 519/2),
- x.** Genel kurul kararı varsa ilave isteğe bağlı yedek akçe ayrımı yapılır (TTK m. 523),
- xi.** Tüm dağıtım ve ayırimlardan sonra, net dönem kârından geri kalan kâr varsa bundan da genel kurul kararı ile pay sahiplerine ikinci kısım kâr dağıtımı yapılabilir.

Anonim şirketler, yukarıda genel olarak ifade edilen aşamalarda TTK'nın ilgili hükümlerine uygun bir şekilde kâr dağıtımı yapabilirler. Kâr dağıtımı yapılırken hesaplamanın yapılması oldukça önem arz etmektedir. Aşağıdaki örnekte, çok genel olarak ve yalnızca kanuni yedek akçeler ile birinci ve ikinci kısım kâr dağıtımlarını ortaya koymak için, diğer özellikli konuların var olmadığı kabul edilerek, genel bir hesaplama yapılmıştır:

ŞEKİL-1

KÂR DAĞITIM TABLOSU	
VERGİ SONRASI TOPLAM KÂR ^[116]	1.387.309,94
Vergi Sonrası Yıllık Net Kâr	1.387.309,94
Geçmiş Yıl Ticari Zararları	0,00
Vergi Sonrası Dağıtımına Karar Verilen Kâr (-) G. Yıl Ticari Zararları	1.387.309,94
Ödenmiş Sermaye	1.020.000,00
Birinci Tertip Yedek Akçe Ayırma Sınırı	204.000,00
Daha Önce Ayrılmış Birinci Tertip Yedek Akçeler	
Cari Yıl İçin Ayrılacak Azami Birinci Tertip Yedek Akçe	204.000,00 ^[117]
Birinci Tertip Yedek Akçe	69.365,50
Toplam Birinci Tertip Yedek Akçe	69.365,50 ^[118]
Birinci Tertip Yedek Akçeden sonra kalan	1.317.944,44
Birinci Temettü	65.897,22^[119]
Yönetim Kurulu Payı	0,00
Ortaklar Dışında Kalan Kârdan Pay Alma Hakkı Olanlara Verilecek Paralar	0,00
İkinci Temettü	0,00
İkinci Tertip Yedek Akçe	125.204,72^[120]
Kalan Dağıtılabilecek Kâr	1.126.842,50

[116] Hesaplamamızda geçmiş yıl kârı olmadığı varsayımı ile hareket edilmiştir.

[117] Geçmiş yıllarda ayrılmış birinci tertip yedek ekçe varsa, **bu rakam geçmiş yıl birinci tertip yedek akçelerin toplamını da kapsayacaktır.**

[118] Önceki yıllardan gelen birinci tertip yedek akçe “0” kabul edilmiştir. Kârın (1.387.309,04) %5’i.

[119] Birinci kısım kâr payı hesaplamasında “**ödenmiş sermayenin**” değil “**yıllık kârın**” **dikkate alınmasının gerekçesi** için bkz: “*Kâr Payının Hesaplama ve Dağıtım Usulü*” başlıklı md. 2. Kalan net kârın (1.317.944,44) %5’i.

[120] Yıllık kârdan kalan kısmın hepsinin pay sahiplerine dağıtılacağı kabul edilerek hesaplanmıştır.

Stopaja Tabi Olmayan Kısım (stopaj düşüldükten sonraki, İstisna Kazanç)	
Kâr Dağıtım Nedeniyle Stopaj Matrahı (1. Temettü de vergilendirilir)	1.192.739,72 ^[121]
Hesaplanan Gelir Vergisi	178.910,96
Dağıtılabilir Net Kâr	1.013.828,76 ^[122]

[121] I. Kısım (Tertip) kâr payı ile, II. Kısım (Tertip) kâr payı toplamı.

[122] **Dağıtılabilir net kâr**, pay sahiplerine ikinci kısım kâr payı (II. Temettü) olarak dağıtılacaksa, bu dağıtımdan önce 178.687,50 TL stopaj (vergi) kesintisi yapıldığı için, tüm dağıtılabilir net kâr ayrıca bir vergiye tabi tutulmadan pay sahiplerine dağıtılacaktır.

SONUÇ

Sermaye şirketlerinin temel amacı, belli bir dönemde gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler neticesinde kâr elde etmek ve elde ettikleri bu kârı pay sahiplerine dağıtmaktır. Bu kapsamda anonim şirketler normal şartlarda elde ettikleri kârı, TTK hükümlerine göre, kanundaki usullere uyararak ve genel kurullarında alacakları bir karar nihayetinde pay sahiplerine “*kâr payı*” olarak dağıtırlar.

Kâr payı, pay sahibinin şirkete karşı sahip olduğu en önemli malvarlığı haklarından biridir. Bu kapsamda “*kâr payı hakkı*” genel olarak faaliyet yılı sonunda dağıtılmaya tahsis edilmiş “**net dönem kârının varlığı**” halinde söz konusu olacaktır. Kâr payı hakkı, genel kurulun kanun ve esas sözleşme hükümlerine karar vermesi halinde, pay sahiplerinin esas sermayedeki payları oranında talep edebilecekleri vazgeçilmez bir alacak hakkıdır. Bir başka ifadeyle kâr payı, hesap dönemi sonunda dağıtılabılır bir kârın olması halinde, şirkete koymuş oldukları sermaye payı karşılığında pay sahiplerine ödenecek paradır.

TTK'nın ilgili maddelerinde, anonim şirketlerin ticari faaliyetlerini sürdürebilmesi ve bu amaç doğrultusunda gelişebilmesini sağlamak ve üçüncü kişilerin haklarını korumak amacıyla şirketlerin sermaye yapılarının güçlenmesine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda, TTK'nın 519 ve devamı maddelerinde, şirket kârlarının bir bölümünün kanuni yedek akçe olarak ayrılması zorunlu tutulmuştur. Ayrıca, şirketlerin sermayelerinin azalmasına neden olacak uygulamaların önüne geçmek amacıyla da şirketlerin dağıtacakları kâr payının mutlaka şirketin kâr elde etmiş olmasına ve kanuni yedek akçelerin ayrılmasına bağlanmıştır. **Anonim şirketlerde usulüne uygun bir şekilde kâr dağıtımı yapılabilmesi, TTK'daki belirli bir usulün eksiksiz olarak yerine getirilmesi şartına bağlıdır. Bu şartlar oluşmadan anonim şirket kâr dağıtımı yapılamaz.**

Tüm bu yapılan açıklamalar ışığında, kâr dağıtımının ve kar dağıtımına ilişkin hesaplamanın hiçbir şartta, kanuna ve esas sözleşme hükümlerine aykırı şekilde yapılamayacağı açıktır. Bu kapsamda, çalışmamızda detayları verildiği üzere, kâr dağıtımı yapılmadan önce kanuni yedek akçeler kanunda belirtilen sınırlar oranında ayrılmalı ve kâr dağıtımı için alınacak genel kurul kararı usulüne uygun olmalıdır. Bu nedenle şirketlerin kâr dağıtımı yapma kararı almadan kâr dağıtımının temel ilkelerine uygun işlemlerde bulunması

ve kâr dağıtılabilmesi için kanunda düzenlenen tüm şartları yerine getirmesi oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Elbette tüm bu işlemlerin temeli doğru bir kâr payı hesabı yapmaya dayanır. Bizce de gerekçelerini çalışmamızda açıkladığımız üzere, dağıtılacak kâr payı hesaplanırken net dönem kârı ifadesi, vergi sonrası kârı ifade eder. Buna ek olarak, kâr dağıtımında oranların referans noktası, “*sermaye*” değil “*kâr*” olmalıdır. Kârın dağıtımında oranlama yapılırken “*net dönem kârının*” esas alınması yerine, “*sermayenin*” esas alınarak oranlama yapılmasının, ticari hayatın normal akışına ve kanunun ruhuna aykırı olduğunu değerlendiriyoruz.

KAYNAKÇA

ACAR, Fatih: Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Vergilendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa-2005.

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler, C. IV-V, İstanbul-1960, (Anonim Şirketler).

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, Cilt: III, İstanbul-1960, (Anonim Şirketin Organizasyonu).

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler, IV. Kısım Anonim Şirketin Hesapları, V. Kısım Anonim Şirketin İnfisahı ve Tasfiyesi, Cilt: IV-V, Ankara-1961, (Anonim Şirketin Hesapları).

AŞCI, Oğuzhan: Anonim Ortaklıklarda Kâr ve Kârın Dağıtımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2009.

ATEŞAĞAOĞLU, Erdem: Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı, İstanbul-2012.

AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara-2019.

AYTAÇ, Zühtü: Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı, Sermaye Piyasası Kurulunun 15. yıl Sempozyumu, Ankara-1998

BAHTİYAR, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 13. Bası, İstanbul-2019.

BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Bası, Bursa-2013.

CANÖZÜ, Salih: Anonim Şirketlerde Kâr Payının Tespiti ve Dağıtılması, 2. Bası, Ankara-2016.

ÇEVİK, O. Nuri: Anonim Şirketler, 4. Bası, Ankara-2002

ÇOLAK, Mustafa: Anonim Şirketlerde Kâr Payı Hakkı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale-2009.

DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi 2, 3. Bası, Ankara-1990.

ERDAMAR, Cengiz: Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtımı ve Vergilendirilmesi, İstanbul-1984.

ERİMEZ, Rüştü: Şirketlerde Kâr Dağıtımı Yedek Akçeler ve Vergilendirme, 3. Bası, İstanbul-1985.

GÜNDOĞDU, Burhan: Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtımı ve Muhasabeleştirilmesi, Vergi Dünyası Dergisi, Y. 2004, S. 279.

İMREGÜN, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, İstanbul-1989.

İMREGÜN, Oğuz: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak, 12. Bası, İstanbul-2001.

KARAYALÇIN, Yaşar: Muhasebe Hukuku, Kavramlar, İlkeler, Başlıca Sorunlar, Yeni Gelişmeler, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara-1988.

KARSLIOĞLU, Hasan: Anonim Şirketlerde Örtülü Kâr Dağıtımı, Adalet Yayınevi, Ankara-2015.

KARYAĞDI, Nazmi: Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı, 4. Bası, İstanbul-2014.

MICHELER, Eva: Disguised Returns of Capital-An Arm's Length Approach, Cambridge Law Journal 69(1), Mart-2010

MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı, 2. Bası, İstanbul-2003.

NOMER, Füsün: Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul-1998.

ÖZDAMAR, Mehmet: Banka Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara-2016.

ÖZER, Işık: Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara-2013.

POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin: Ortaklıklar Hukuku I, 14. Bası, İstanbul-2019.

PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Bası, Ankara-2017.

SARIKAYA, İrfan: Ticari Kâr-Mali Kâr Ayrımında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ ve Ticari Kârdan Mali Kâra Geçiş, Vergi Dünyası, S.158, Ekim-1994.

ÜNAL, O. Kürşat: Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısında Bu Konuda Öngörülen Yenilikler, Yaklaşım Dergisi, S. 64, Eylül-1998.

YASAMAN, Hamdi: Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, C. 2, İstanbul-2013.

YILDIZ, Şükrü: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara-2004.

